

MAK

Jon yansnjro qaji a anjam palontoqnej

¹ Qotei aqa Njiri Yesus Kristus aqa anjam bole e utruq na saqai.

² Nami Qotei na aqa Njiri Yesus endegsi minjej, “Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas. ³ A wadau sawaq di tulan lelenoqnsim tamo ungasari nanji endegsi minjroqnaqas, “Tamo Koba a bqajqa gam gereiyetiy. Aqa gam tingitetiy.” Qotei a nami aqa Njiri degsi minjej. Onaqa aqa medabu o qaji tamo Aisaia a anjam di nenngrenyonaq soqnej.

⁴⁻⁵ Bunuqna Jon yansnjro qaji a wadau sawaq di brantej. Brantosiq dia tamo ungasari nanji Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Tamo ungasari Judia sawaq di soqneb qaji nanji ti Jerusalem qureq di soqneb qaji nanji ti kalil Jon aqa areq gileqnaqna a na nanji endegsi minjroqnej, “Ninji are buliybqa Qotei na nunjo une kalil kobotetngwas. Amqa e na ninji yansngwai.” Degsi minjreqnaqa nanji na nanjo une kalil babteqnaqna Jordan yaq di yansnjroqnej.

⁶ Jon a wadau sawaq di soqnej di a inji inji saiqoji. Deqa a gara jugo kamel aqa jungum na gereiyo qaji di jugoqnsiqa alalag na singilatosiq laqnej. A inji uyo saiqoji deqa a sis ti bisim qaq ti uyoqnej. ⁷ A Qotei aqa anjam palontoqnsiqa tamo ungasari nanji endegsi minjroqnej, “Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e

a kangalyqajqa e tamo bolesai. ⁸ E ya na ningi yansngeqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Mondor Bole aqa singila na ningi yansngwas.” Jon na tamo ungasari nanji anjam degsi minjroqnej.

Jon na Yesus yansej

⁹ Bati bei Yesus a Jon na yansqa marsiqa Nasaret qureq dena tigelosiq Galili sawa uratosiq Jon aqa areq bej. Bonaqa Jon na Jordan yaq di yansej. ¹⁰ Yansonaqa a yaq na tigelosiq tarosiq lan goge koqyonaqa lan waqej. Lan waqonaqa Qotei aqa Mondor a binon bulosiq aisiq Yesus aqa jejamuq di awoej. ¹¹ Awoonaqa lan goge dena Qotei na Yesus metonaqa aqa kakro quej. A endegsi minjnaq quej, “Ni ijo Angro qujai. E ni tulan qalaqalaimqnum. E ni qa tulan areboleboleibeqnu.”

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹²⁻¹³ Onaqa Mondor a Yesus wadau sawaq osi gilsiq di uratonaga bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiq Yesus a une bei atqa marsiqa walawalaiyoqnej. Yesus a wagme juwan nanji ti soqneb. Sonabqa Qotei aqa lan angro nanji bosib Yesus singilatoqneb.

Yesus a Galili sawaq di aqa wau utru atej

¹⁴ Bati bei Jon a tonto talq di waiyonab sonaqa Yesus a olo Galili sawaq aiyej. Aisiq dia Qotei aqa anjam bole palontoqnej. ¹⁵ A endegsi maroqnej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjsim nanjo Mandor Koba sqajqa bati jojomqo. Deqa ningi are bulyosib Qotei aqa anjam bole nunjo areqaloq di singilatiy.”

Yesus na tamo qolqe nanği metnjrnaq a dauryeb

¹⁶ Osiqa Yesus a Galili ya agu kobaqujaq gilej. Gilsiq alile dia walweloqnsiqa nam atej di Saimon aqa was Andru wo nanği qe o qaji tamo soqneb deqa nanği kakan waiyeq nab unjrej. ¹⁷ Unjr siqa minjrej, “Ningi aiyele e daurbiy. Ningi qe o qaji tamo unub deqa ningi qe eqnub. Dego kere e wau engitqa ningi olo tamo oqnqab.” ¹⁸ Yesus a nanği degsi minjrnaqa nanği nanžo kakan uratosib Yesus dauryeb.

¹⁹ Onaqa Yesus a olo walwelosiq gilokiñalayosiqa Sebedi aqa niri Jems aqa was Jon wo nanği aiyele qobun miligiq di kakan branžo qandimeq nabqa unjr siqa metnjrej. ²⁰ Metnjrnaqa nanžo abu Sebedi wau tamo ti qobun miligiq di sonabqa nanği uratnjrsib Yesus dauryeb.

Yesus a tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetej

²¹ Onaqa Yesus aqa anğro nanği ti walwelosib gilsib Kaperneam qureq di branteb. Brantosib sonabqa Juda nanžo yori batiej. Deqa Yesus a Juda nanžo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ²² Aqa anjam palontej di singila ti. Dal anjam qalie tamo nanžo anjam maroqneb de ti keresai. Yesus a segi anjam di aqa abu. Aqa anjam dena dal anjam qalie tamo nanžo anjam tulan bunyoqnej. Deqa tamo unğasari nanği Yesus aqa anjam di qusib tulan prugeb.

²³ Bati di tamo bei mondor uge na ojej qaji a Qotei tal miligiq di awesoqnej. Deqa a Yesus unsiqa tulan lelenosiqa minjej, ²⁴ “O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiyergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa

Tamo Boledamu. Ino jejamuq di une bei saiqoji.”
²⁵ Onaqa Yesus na mondor uge di niringtosiq min-
 jej, “Ni medabu getentosim tamo di uratosim
 ulan.” ²⁶ Degsi minjnaqa mondor uge dena tamo
 di kunjimyosiq tulan lelenosiq a uratosiq ulanej.
²⁷ Onaqa tamo ungasari nanqi Yesus aqa manwa di
 unsibqa nanqi tulan prugosib segi segi maroqneb,
 “Yesus a tamo kiyero? A anjam bunuj mareqnu.
 Aqa anjam bunuj di singila ti mareqnu. A segi
 anjam di aqa abu. Agi a na mondor uge nanqi
 minjreqnaqa nanqi aqa anjam dauryosib jaraiye-
 qnub.” ²⁸ Tamo ungasari nanqi degsib maroqneb.
 Osib nanqi walwelosib Galili sawa keretosib Yesus
 aqa manwa deqa saoqnsib laqneb.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

²⁹ Onaqa Yesus aqa angro nanqi ti Qotei tal
 uratosib Saimon Andru wo nanjo tal gogeteb.
 Jems Jon wo nanqi koba na tal gogeteb. ³⁰ Tal
 gogetosibqa Saimon aqa mimibe makobaiyonaq
 jejamu tulan kanjanyaqa neiesonaq uneb. Deqa
 Yesus aqa angro nanqi na Yesus minjeb, “Ni na unja
 di boletqa kere e?” Onaqa minjrej, “Od, e na bo-
 letqa kere.” ³¹ Degsi minjrsiq unja maiyej qaji aqa
 areq gilsiq ban ojsiq tigeltej. Tigeltonaqa aqa
 jejamu kanjan di koboonaqa a tigelosiq nanqi
 inji goiyetnjrej.

*Yesus a tamo ungasari gargekoba nanqi boletnjro-
 qnej*

³² Sen aiyeqnaqa qure deqaji tamo ungasari ma
 utru segi segi so qaji nanqi ti mondor uge uge na
 ojeleno qaji nanqi ti nanjo was nanqi na joqoqnsib
 Yesus aqa areq boqneb. ³³ Boqnsib Yesus soqnej

qaji tal meq di korooqneb. ³⁴ Onaqa Yesus na tamo ungasari kalil ma ti soqneb qaji nanqi boletnjroqnej. Osiqa mondor uge nanqi dego winjroqnej. Mondor uge nanqi di Yesus qa qalieeb deqa nanqi aqa ñam ubtqa mareq nab a na nanqi saidnjroqnej.

Yesus a Galili sawaq di Qotei aqa anjam mare mare laqnej

³⁵ Onaqa nobqolo ambru Yesus na tamo ungasari nanqi alelnjrsiqa wadau sawaq gilsiq dia Qotei pailyoqnej. ³⁶⁻³⁷ Pailyeqnaqa aqa anqro nanqi Saimon koba na a qa ñamosib gilsib itosib minjeb, “Tamo ungasari kalil nanqi ni qa ñameq nub.”

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninqi tigelabqa iga qure qureq giloqnsimqa dia Qotei aqa anjam palontoqnsim tamo ungasari nanqi minjroqnom. E wau di yqajqa deqa mandamq aiyem.”

³⁹ Degsi minjrsiqa walweloqnsiqa qure qure kalil Galili sawaq di brantoqnsiqa Juda nanqo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Osiqa mondor uge uge nanqi winjreqnaqa nanqi na tamo ungasari nanqoq dena jaraiyoqneb.

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

⁴⁰ Onaqa tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus aqa areq bosiq aqa singaq di singa pulutosiq pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnimqa e boletbe.” ⁴¹ Onaqa Yesus na tamo di aqa yu unsiqa a qa dulosiq ban waiyosiq ojej. Ojsiq minjej, “E ni boletmqa are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.”

⁴² Onaqa bati qujai deqa aqa yu kalil mosoosiq

aqa jejamu boleej. ⁴³ Onaqa Yesus a singila na minnej, “Ni tigelosim gile. ⁴⁴ Ino jejamu boleqo deqa ni tamo qudei nanği minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa inği inği Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiye. Yimqa tamo unğasari nanği ni numсіб marqab, ‘Bole, ino jejamu boleqo.’” ⁴⁵ Onaqa a gilsiq ariya a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na boletej deqa a anjam mare mare laqnaqa tamo unğasari tulağ gargekoba nanği quekriteb. Deqa Yesus a segitosiq a gilsiq wadau sawaq di soqnej. Tamo unğasari nanği a jujunyaib deqa a qure beiq di brantosai oqnej. A wadau sawaq di sonaqa tamo unğasari tulağ gargekoba nanği qure qure kalilq dena tigeloqnsib aqa areq beleñoqneb.

2

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹ Bati bei Yesus a olo Kaperneam gilsiq di sonaqa qure deqaji nanği endegсіб queb, “Yesus a gago qureq olo bqo. A talq di unu.” ² Deqa tamo unğasari gargekoba nanği bosib siranmeq di jujunonabqa Yesus a Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ³ Onaqa tamo qolqe nanği na tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di atsibqa qoboiyosib Yesus aqa talq osi beb. ⁴ Osi bosib nam ateb di tamo unğasari gargekoba nanği siranmejunonab unjreb. Deqa nanği Yesus aqa areq gilqa keresaiinjnaqa tal quraq oqsib goge na waqtosibqa tamo sapera qoji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aiyej. ⁵ Onaqa Yesus a nanço areqalo unej di nanço areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di

boletqa kere. Degsi unsiq deqa tamo di minjej, “O ijo angro, ino une kalil e na kobotetmonum.”

⁶ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei warum dia awesoqneb qaji nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa nanqo areqalo na mareb, ⁷ “Yesus a kiyaaqa anjam degsi marqo? A Qotei misilinyqo. Yai na tamo nanqo une kobotqa kere? Qotei a segi qujai.” ⁸ Nanqi degsib are qaleqnabqa Yesus a nanqo areqalo di qalieosiq minjrej, “Ninqi kiyaaqa areqalo di onub? ⁹ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyyo qaji di minjitqa ninqi qusib e qa poingwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim ino sapera osim walwel,’ anjam de kiyo? ¹⁰ Ariya e segi Tamo Angro. E mandamq endi singila ti unum deqa e na tamo nanqo une kobotetnjqra kere. Ninqi degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanqi degsi minjrjsiq tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiq minjej, ¹¹ “E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile.” ¹² Degsi minjnaqa aqa jejamu boleonaqa a tigelosiq aqa sapera osiq tamo ungasari kalil nango nmandamuq di walwelosiq gilej. Onaqa tamo ungasari kalil nanqi Yesus aqa manwa di unsibqa nanqi tulan prugugetosib Qotei aqa ñam soqtosib mareb, “Manwa iga endego unonum di kumbra tulan bei. Tamo bei na manwa deqaji bei yeqnaq iga nami unosaioqnem.”

Yesus na Livai minjej, “Ni e daurbe”

¹³ Onaqa Yesus a olo alile ainaqa tamo ungasari gargekoba nanqi bosib aqa areq di koroonaqqa a na Qotei aqa anjam palonteqnaq nanqi quoqneb.

¹⁴ Dena walwelosiq takis o qaji tamo bei aqa ñam

Livai a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. A Alfias aqa njiri. A itosiq minjej, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa a tigelosiqqa Yesus dauryej.

¹⁵ Onaqa bati bei Yesus aqa angro nanqi ti Livai aqa talq gilsib awoosib inqi uyoqneb. Nanqi segi sai. Une tamo ti takis o qaji tamo ti gargekoba nanqi dego koba na Yesus dauryosib Livai aqa talq di awoosib Yesus aqa angro nanqi ti inqi uyoqneb.

¹⁶ Onaqa Farisi qudei nanqi bosib Yesus a une tamo ti takis o qaji tamo ti nanqi koba na inqi uyeq nab unjrsibqa Yesus aqa angro nanqi minjreb, “Yesus a kiyaaq une tamo ti takis o qaji tamo ti nanqi koba na inqi uyeq nub?” ¹⁷ Onaqa Yesus a Farisi nanqo anjam di qusiqqa minjrej, “Tamo ma saiqoji nanqi yu qanqra tamo aqaq gilosaieq nub. Tamo ma ti nanqi segi yu qanqra tamo aqaq gileq nub. Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une saiqoji.’ E tamo deqaji nanqi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanqi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a qurienq qa anjam marej

¹⁸ Bati bei Jon aqa angro nanqi ti Farisi nanqi ti inqi uratoqnsib qurienqneb. Deqa nanqi Yesus aqa areq bosib minjeb, “Jon aqa angro nanqi inqi uratoqnsib qurienqneb. Farisi nanqo angro nanqi dego inqi uratoqnsib qurienqneb. Ariya ino angro nanqi kiyaaq qurienqsaieq nub?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei a unq banq ojqqa bati qa aqa was nanqi ti soqnibqa nanqi qurienqab e? Sai. ²⁰ Bunuqna nanqo was a nanqi uratnjrimqa bati deqa nanqi qurienqnsib sqab.

21 “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branjoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di bunuqna a na gara jugo sari di yansimqa gara mutu bunuj a kiñalaosim gara jugo sari di uratim bran qelikobaqas. 22 Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kanqranosiq siñgilaej deqa a wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilenosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas. A wain bunuj osim ya nobu bunujq di qamqas di kere.”

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

23 Yori bati bei Yesus aqa anqro nanqi ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa anqro nanqi bem sum gei elenqnsib uye uye giloqneb. 24 Nanqi degsib gileqnaqqa Farisi qudei nanqi bosib unjrsibqa Yesus minjeb, “Ino anqro nanqi kiyaaq kumbra degyeqnaq? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.”

25 Onaqa Yesus na kamba Farisi nanqi minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo ti nanqi mamnjrnaqa kumbra yeb qaji di niñgi buk miligiq di sisiyosai kiyoo? 26 Abiatar a atra tamo gate sonaqa bati deqa Devit a atra tal miligiq gilsiqqa Qotei atraiyqajqa bem uysiqqa aqa wau tamo nanqi dego anainjrnaq uyeb. Bem di getento. Di atra tamo nanqo segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji. Niñgi anjam di sisiyosai kiyoo?”

27 Osiqa minjrej, “Qotei a yori bati qa are qalsiq tamo nanqi atosai. A tamo nanqi qa are qalsiq yori

bati atej. ²⁸ E Tamo Anġro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

3

Yori bati qa Yesus a tamo baŋ qandamyej qaji di boletej

¹ Olo yori bati bei Yesus a Juda naŋgo Qotei tal miligiq gilsiqqa tamo bei baŋ qandamyej qaji a di sonaq unej. ² Onaqa Farisi naŋgi Yesus koqyoqneb. Naŋgi are qaleb, “Yesus a yori bati qa tamo di boletqas kiyo? Yimqa minjqom, ‘Ni na yori bati grotonum.’” Deqa naŋgi Yesus koqyoqneb. ³ Onaqa Yesus a tamo baŋ qandamyej qaji di minjej, “Ni tigelosim au.” ⁴ Degsi minjnaqa a tigelosiqqa Yesus aqa areq gileqnaqa Yesus na Farisi naŋgi nenemnjrej, “Iga yori bati qa kumbra bole yqom kiyo kumbra uge yqom kiyo? Tamo bei a padalqa laqnimqa iga na aqaryaiyonam a bole sqas di kere kiyo iga na uratonam a padalqas di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo? Ningi na merbiy.” Onaqa Farisi naŋgi kamba olo anjam bei Yesus minjosai. Naŋgi mequmesoqneb. ⁵ Naŋgo are geteŋnjresoqnej deqa Yesus a naŋgi koqnjrej. Osiqa naŋgi qa minjiŋ oqetonaqa tamo baŋ qandamyej qaji di minjej, “Ni ino baŋ waiy.” Degsi minjnaqa aqa baŋ waiyonaq boleej. ⁶ Onaqa Farisi naŋgi Qotei talq dena oqedosib Herot aqa wau tamo naŋgi ti koba na koroosib naŋgi kiyersib Yesus qalib moiqajqa deqa qairoqneb.

Tamo unġasari gargekoba naŋgi Yesus dauryoqneb

7-8 Onaqa Yesus aqa angro nanği ti tigelosib tamo unğasari kalil nanği uratnjrsib alile aisib di soqneb. Bati deqa tamo unğasari tulañ gargekoba nanği endegsib queb, “Yesus a mañwa gargekoba yeleneqnu.” Degsib qusibqa Yesus dauryosib alile aisib aqaq di korooqneb. Galili sawa nanği ti Judia sawa nanği ti Jerusalem qure nanği ti Idumia sawa nanği ti qure kalil Jordan ya taqal beiq di soqneb qaji nanği ti Tair qure ti Saidon qure ti nanği kalil belenjosib Yesus aqaq di korooqneb. ⁹ Onaqa Yesus na aqa angro nanği endegsi minjrej, “Qobuñ bei atib soqnem. Tamo unğasari nanği bosib e jujunbaib deqa e qobuñ gogetosiy di awoqai.” Onaqa aqa angro nanği qobuñ bei atnab soqnej. Nanği degyeb. Di kiyaaqa? ¹⁰ Yesus a nami tamo unğasari gargekoba nanği boletnjroqnej. Deqa tamo ma ti kalil nanği aqa areq boqnsibqa nanžo bañ aqa jejamuq di atqa maroqnsib a jujunyoqneb. ¹¹ Tamo mondor uge uge na ojeleno qaji nanği dego Yesus aqa areq boqneb. Boqnsibqa mondor uge nanği na Yesus unoqnsib aqa singaq di singa pulutoqnsib lelenoqnsib minjoqneb, “Ni Qotei aqa Njiri.” ¹² Degsib minjeqñabqa a nanği singila na saidnjroqnsiq minjroqnej, “Ningi ijo ñam ubtosib maraib.”

Yesus a tamo 12 nanği giltjrej

¹³ Onaqa Yesus a dena walwelosiqa manaq oqej. A endegsi are qalej, “E na tamo qudei giltjritqa nanği e koba na laqnsibqa ijo wau ojoqñqab.” A degsi are qalsiqa manaq oqsiq dia tamo qudei nanği metnjrnaqa aqa areq beb. ¹⁴ Bonabqa a na tamo 12 nanği giltjrej. Nanği a ombla sqajqa deqa ti a na nanği qarinjrimqa nanği aqa anjam

mare mare laqajqa deqa ti nanği giltnjrej. ¹⁵ Nanği na mondor uge uge tamo unğasari nanğo jejamuq dena winjrqaqqa deqa ti nanği giltnjrej. ¹⁶ Tamo 12 giltnjrej qaji nanğo ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. ¹⁷ Bei Sebedi aqa ñiri Jems aqa was Jon wo. Nanğo ñam bei Yesus na Boanerges wainjrej. Ñam di aqa damu, “Tamo kola bul.” ¹⁸ Ariya Andru Filip wo. Bei Bartolomyu Matyu wo. Bei Tomas. Bei Alfias aqa ñiri Jems. Bei Tadius. Bei Saimon agi Rom nanği winjrqaqqa maroqnej qaji. ¹⁹ Ariya bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiqa jeu tamo nanğo banq di atej qaji.

Tamo qudei nanği maroqneb, “Yesus a Belsebul aqa singila na waueqnu”

²⁰ Onaqa Yesus a tal bei gogetosiq di son-aqa tamo unğasari gargekoba nanği olo bosib koroqneb. Deqa aqa anğro nanği ti inği uyqa bati saiinjrej. ²¹ Yesus aqa was nanği aqa ai koba na degsib qusibqa Yesus oqajqa marsib qure deq gileb. Nanği maroqneb, “Yesus a nanariqo kiyo?”

²² Onaqa dal anjam qalie tamo qudei Jerusalem dena beb qaji nanği Yesus yomuiyoqnsib maroqneb, “Mondor uge nanğo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena Yesus na mondor uge nanği winjreqnu.” ²³ Onaqa Yesus a nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Satan na aqa segi mondor uge nanği kiyersim winjrqaq? Di keresai. ²⁴ Tamo nanği qure qujaiq di unub qaji nanği segi poaiyelosib qotqab di nanği koba na geregere sqa keresai. ²⁵ Tamo nanği tal qujaiq di unub qaji

nanği segi poaiyelosib qotqab di nanği dego koba na geregere sqa keresai. ²⁶ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanği jeutnjrsim winjrğas di aqa singila koboosim aqa wau ulonğas.

²⁷ “Tamo bei a tamo singila koba bei aqa tal gogetosim aqa inği inği kalil bajınğa keresai. A mati tamo singila di sil na tontim soqninqa di aqa inği inği kalil bajınğas. Tontğasai di aqa inği inği bajınğa keresai.

²⁸ “E bole mernğwai. Tamo unğasari nanço une kalil Qotei na kobotetnjrğas. Tamo unğasari nanği misilin anjam mareqnub une di dego Qotei na kobotetnjrğas. ²⁹ Ariya tamo a Mondor Bole misilinyğas une di Qotei na kobotğasai. Une di tamo aqa jejamuğ di gaigai sğas.” ³⁰ Yesus na dal anjam qalie tamo nanği anjam degsi minjrej. Di kiyaaq? Nanği maroqneb, “Yesus a mondor uge ti.”

Yesus a marej, “Ijo ai ijo was nanği tal qabe?”

³¹ Onaqa Yesus aqa was nanği aqa ai koba na bosib tal oqeğ di tigeleb. Yesus a warum miligiq di sonaqa nanği oqeğ di tigelosib tamo qudei minjreb, “Iga Yesus qa bonum. Deqa ninği a minjib endeğ bem.” ³² Onaqa tamo unğasari Yesus aqa areğ di awesoqneb qaji nanği na Yesus minjeb, “Ino was nanği ino ai ombla na ni qa bonub agi oqeğ di tigelejunub.” ³³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo ai ijo was nanği tal qabe?” ³⁴ Degsi minjrsiq tamo unğasari aqa areğ di awesoqneb qaji nanği koqnjrsiq minjrej, “Ninği segi ijo ai ijo was nanği. ³⁵ Ninği quiy. Tamo a Qotei aqa areğalo dauryoqnğas di a ijo was bole. A ijo jaja bole. A ijo ai bole.”

4

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

¹⁻² Onaqa Yesus a olo alile ainaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanji bosib aqaq di koroon-abqa a sasalosiq qobun bei gogetosiq di awoej. Awoosiq tamo ungasari kalil nanji alile di son-abqa a na yawo anjam gargekoba minjroqnej.

A na yawo anjam bei endegsi minjrej, ³ “Ninji quiy. Tamo bei a gilsiq aqa inji wauq di saga yago breiyelenej. ⁴ Breiyonaqa jagwa na saga yago qudei puyonaqa gam qalaq aiyeleneb. Ainabqa qebari nanji bosib uyekriteb. ⁵ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeleneb. Mandam di guma meniñ ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyelenosib urur oqoqujateb. ⁶ Nango jirim tulan guma aiyosai deqa sen oqsic kanqonaqa nanji laosib moreneb. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeleneb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsic kabutnjrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulan gargekoba ateleneb. Qudei 30. Qudei 60. Qudei 100.” ⁹ Yesus na tamo ungasari nanji yawo anjam degsi minjrseq koboonaqa olo endegsi minjrej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Yesus a kiyaaqa tamo ungasari nanji yawo anjam minjroqnej?

¹⁰ Onaqa Yesus na tamo ungasari nanji urat-njrseq a kiñala qalaq gilsiq a segi sonaqa aqa anqro 12 nanji ti tamo qudei a dauryosib laqneb qaji nanji ti aqa areq bosibqa aqa yawo anjam di aqa utru geregere qalieqajqa deqa nenemyeb.

¹¹ Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtinqa ijo angro ninngi segi utru qalieqab. Ariya tamo ungasari qala qalaq di unub qaji nanngi yawo anjam segi minjroqnqai. ¹² Deqa nanngi nam atoqnqab di ijo anjam aqa damu unsib poinjrqsai. Nanngi dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru quqwasai. Osib poinjrqsai dego. Deqa nanngi are bulyosib Qotei aqaq bqa keresai. Deqa Qotei a nango une kobotetnjrqasai.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej

¹³ Osiqa Yesus a olo aqa angro nanngi endegsi minjrej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru ninngi poinngosai e? Dego di ninngi kiyersib ijo yawo anjam kalil qa poinngwas? ¹⁴ Tamo a saga yago breiyej di a Qotei aqa anjam breiyej. ¹⁵ Saga yago qudei gam qalaq ainabqa qebari nanngi bosib uyekriteb di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam quqwab. Ariya anjam di nango are miligiq di soqnimqa Satan a urur bosim anjam di olo yainjrqsas. Qotei na nango are miligiq di anjam di atej ariya Satan a bosim olo yainjrqsas. ¹⁶ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib tulan areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nango areq atqab. ¹⁷ Ariya anjam di nango are miligiq tulan guma aiyosai. Deqa sokiñala Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo qudei na bosib nanngi gulbe enjrsib ugeugeinjrqab. Yimqa nango areqalo Yesus qa sinjilateqnub qaji

di nanġi olo ulontqab. ¹⁸⁻¹⁹ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanġi Qotei aqa anjam qusi-bqa ariya bunuqna nanġi olo mandam qa inġi inġi qa are koba qaloqnsib ñoro koba oqñqajqa are prugnjqroqñqas. Yimqa kumbra dena nanġi gisañjrsim Qotei aqa anjam nanġo are miligiq di tentim loumqas. Saga yago uge nanġi gei bole atosaiqñub dego kere. ²⁰ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanġi Qotei aqa anjam qusib nanġo are miligiq di geregere ojsib siñgilatqab. Deqa Qotei aqa anjam di nanġo are miligiq di saga bul tulañ kobaqas. Qudei 30. Qudei 60. Qudei 100.”

Tamo bei a lam qatrentosim puloñamqa guwe na kabutqasai

²¹ Osiqa Yesus a olo minjrej, “Tamo bei a lam qatrentosim puloñamqa guwe na kabutqasai. Bijal surumq di atqasai. Boleq di gaintim warum suwañesqas. ²² Dego kere kumbra kalil uliejunu qaji di Qotei na boleq atqas. Kumbra kalil kabuejunu qaji di dego Qotei na babtqas. ²³ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

²⁴ Osiqa Yesus a olo minjrej, “Anjam ninġi queqñub qaji di geregere quoqñiy. Ninġi geregere quoqñqab kere dego Qotei a kamba powo enġoqñqas. Osim olo powo tulañ koba enġoqñqas. ²⁵ Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai

di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yaiyim a laña sqas.”

Saga yago nanği segi oqeleneqnub

²⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjrsim nanğo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a saga yago breiyeqnu dego kere. ²⁷ Tamo di a qolo ñeioqnsiqa nobqolo a olo tigelognsiqa walweleqnu. A kumbra degyeqnaqa saga yago nanği segi kokitoqn-sibqa oqeleneqnub. Saga yago nanği kiyersib oqeleneqnub di tamo a qaliesai. ²⁸ Mandam a segi waueqnaqa saga yago nanği kokitoqnsibqa bangateqnu. Dena sotoqnsibqa geitoqnsibqa melieqnu. ²⁹ Meli sau bqa deqa tamo di a bosim serie na giñgenjyosim oqas.”

Sis yago qa yawo anjam

³⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjrsim nanğo Mandor Koba sqas. Kumbra di aqa utru niñgi geregere poiñgwajqa deqa yawo anjam bei endegsi merñgwai. ³¹⁻³² Kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Sis yago nanği tulañ kiñilala kas yago bul. Ingi ingi qudei nanğo yago kokba yala. Sis yago nanği tulañ kiñilala. Ariya sis yago di tamo bei na osim aqa wauq di yagimqa bunuqna a oqsim tulañ kobaqu-jaqas. Osim ñam qudei buñnjrsim dani kokba atelenqas. Amqa qebari nanği bosib aqa waburq di awoelenqab.”

Yesus a yawo anjam gargekoba maroqnej

³³ Yesus na tamo ungasari nanɣi yawo anjam gargekoba deqaji minjroqnej. Nanɣi aqa yawo anjam quqwa kere deqa a degsi minjroqnej. ³⁴ A anjam bei minjrosaiognej. Yawo anjam segi minjroqnej. Olo segitoqnsiq aqa segi anɣro nanɣi yawo anjam aqa utru geregere plaltosiq minjroqnej.

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

³⁵ Onaqa bilaqtonaqa Yesus na aqa anɣro nanɣi endegsi minjrej, “Iga gilsim ya agu taqal beiq di brantqom.” ³⁶ Degsi minjrnsiq nanɣi koba na tamo ungasari kalil nanɣi uratnjrsibqa qobun na gileqnaqqa tamo qudei nanɣi dego nanɣo qobun osib Yesus dauryosib giloqneb. ³⁷ Yesus aqa anɣro nanɣi ti qobun na gileqnaqqa jagwa tulan koba tigelosiq ya korkortosiq qobun qaloqnsiqa morman miligiq aiyeqnaqa ya maqej. ³⁸ Yesus a nami qobun bunuq di gate kulun atsiqa neisiq qambumtej. Deqa aqa anɣro nanɣi tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Qalie Tamo, iga padalqa laqnum. Ni deqa are qalosai kiyoy?” ³⁹ Onaqa Yesus a tigelosiq jagwa ti ya ti sinɣila na minjrej, “Niɣi laoiy.” Minjrnaqa jagwa laej. Ya dego maninej. ⁴⁰ Onaqa Yesus na aqa anɣro nanɣi endegsi minjrej, “Niɣi kiyayaq ulaosib e qa yala poingosai?” ⁴¹ Onaqa aqa anɣro nanɣi olo tulan ulaugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrroqqa aqa anjam qusib laonub?”

5

Yesus a tamo bei aqa jejamuq na mondor uge gargekoba winjretej

¹ Onaqa Yesus aqa angro nanqi ti qobuñ na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Gerasa sawaq di tiryeb. ² Tiryosib Yesus a qobuñ uratosiq mandamq ainaqa tamo bei a tamo sub ato sawaq dena brantosiq Yesus aqa areq bej. Tamo di a mondor uge uge na ojeleno qaji. ³ A bati gaigai tamo sub ato sawaq di ñeioqnej. A tamo singila koba. Tamo bei na a ojqa keresai. Sil kokba na a tontqa keresai dego. ⁴ Bati gargekoba tamo qudei nanqi aqa singa ti ban ti sil kokba na tonteqnabqa a olo kukoqyoqnej. Tamo bei na a ojqa keresai bole sai. ⁵ A bati gaigai qolo ti qanam ti tamo sub ato sawaq di tulan lelenoqnsiqa aqa segi jejamu meniñ na pupoiyoqnej. A manaq di dego kumbra di yoqnej.

⁶⁻⁸ Deqa a isaq na ñam atsiqa Yesus unsiqa urur ti aqa areq bosiq aqa singaq di singa pulutej. Onaqa Yesus na mondor uge di minnej, “O mondor uge, ni tamo di uratosim ulañ.” Degsi minjnaqa mondor uge dena tulan lelenosiqa singila na pailosiq Yesus minnej, “O Yesus, Qotei Goge Koba aqa Niri, ni e kiyerbqajqa bonum? E Qotei aqa ñam na ni mermqai, ni e jaqatiñ ebaim.” ⁹ Onaqa Yesus na mondor uge di nenemyej, “Ino ñam yai?” Degsi nemyonaqa minnej, “Ijo ñam Qoto Tamo Gargekoba. Iga mondor tulan gargekoba tamo endi aqa jejamuq di unum.” ¹⁰ Osiqa singila na pailosiq Yesus minnej, “Ni iga sawaq beiq waigaim.”

¹¹ Bati deqa bel tulan gargekoba nanqi mana goge dia suwaroqneb. ¹² Deqa mondor uge

nanği na Yesus minjeb, “Ni iga qarınğımqa iga bel nanço jejamuq gilelenqom.” ¹³ Mondor uge nanği degsib Yesus minjnabqa a na nanği odnjrnaqa tamo di uratosibqa bel nanço jejamuq gileleneb. Gilnabqa bel kalil nanği gurgurosib botau dena prugelenosib yaq aisib ya uysib moreneb. Bel moreneb qaji nanği sisiyeb 2,000.

¹⁴ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo nanği kumbra di unsibqa jaraiyosib qure miligiq aisib tamo unğasari kalil nanği sainjroqnsib laqneb. Gamq di dego sainjroqnsib laqneb. Onaqa tamo unğasari nanği kumbra di unqajqa beb. ¹⁵ Bosib Yesus aqa areq di koroosib ñam ateb di tamo nami mondor uge ti soqnej qaji aqa areqalo boleosiq gara tigsıq awesonaq uneb. Unsib tulañ ulaugeteb. Di kiyacaq? Mondor uge tulañ gargekoba nami tamo di aqa jejamuq di soqneb deqa. ¹⁶ Onaqa tamo nanço ñamdamu na Yesus a mondor uge di winjrnaq uneb qaji nanği bel qa ti mondor uge qa ti tamo unğasari nanği sainjrnab queb. ¹⁷ Qusibqa Yesus minjeb, “Ni gago sawa endi uratosim sawa beiq gile.”

¹⁸ Onaqa Yesus a qobun gogetosiq gilqa laqnaqa tamo aqaq na Yesus na mondor uge uge winjretej qaji a singila na pailosiq minnej, “E ni daurmıqai.” ¹⁹ Onaqa Yesus na saidyosiq minnej, “Ni olo ino segi qureq gile. Gilsim Tamo Koba a ni qa dulosıqa kumbra tulañ boledamu emqo deqa ino was nanği sainjre.” ²⁰ Onaqa a puluosiq aqa qureq gilsiq Yesus na a kumbra tulañ boledamu yej deqa Dekapolis sawa (ñam di aqa damu, Qure 10) dia tamo unğasari kalil nanği sainjroqnsiq laqnej.

Sainjreqnaqa nanġi aqa anjam quoqnsib tulaŋ prugoqneb.

Uŋa bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo anġro moiyej qaji a tigeltej

²¹ Onaqa Yesus a olo qobuŋ gogetosiq ya agu taqal beiq gilej. Gilsiq qobuŋ tiryonaq mandamq aisiq alile di sonaqa tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba bosib aqaq di korooqneb. ²²⁻²³ Koroosib sonabqa Qotei tal taqato tamo bei aqa ñam Jairus a walwelosiq Yesus unsiqa aqa areq bosiq siŋga pulutosiq siŋgila na pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, ijo anġro sebiŋ a moiqa laqnu. Deqa ni bosim ino baŋ aqa jejamuq di atimqa a olo boleosim ñambile sqas.” ²⁴ Onaqa Yesus na Jairus odyosiq a dauryosiq gileqnaqa tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba nanġi dego nanġi aiyel daurnjrsib jujunosi b giloqneb. ²⁵ Gileqna bqa nango ambleq di uŋa bei ma ti soqnej qaji a nanġi daurnjrsiq giloqnej. Uŋa di a nami bai na unej leŋ aiyocnsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. ²⁶ Yu qaŋgra tamo gargekoba nanġi nami a boletqa yeqnab a jaqatiŋkobaiyoqnej. A ma gereiyo talq giloqnsiq silali koba urateqnaqa nanġi aqa jejamu gereiyeqna bqa a boleosaioqnej. Aqa ma olo kobaqujaoqnej. ²⁷⁻²⁸ Deqa a Yesus aqa ñam qusiqa are qalej, “E aqa gara mutu segi baŋ na ojita ijo ma koboqas.” Degsi are qalsiq Yesus aqa qoreq na dadauryosiq baŋ waiyosiq aqa gara mutu ojej. ²⁹ Ojnaqa aqa leŋ aiyocnej qaji di koboej. Koboonaqa a aqa segi jejamu qalieosiq marej, “Bole, ijo ma saiqa.” ³⁰ Onaqa Yesus a poiyej, “Siŋgila qudei ijo jejamu uratosiq

gilqo.” Degsi poiyoŋaqa bulosiq tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba soqneŋ qaji naŋgi unjrŋsiqa nenemnjrej, “Yai na ijo gara ojqo?” ³¹ Degsi nenemnjrnaqa aqa aŋgro naŋgi na minjeb, “Ni kiyaaqa degsi nenemonum? Ni une. Tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba naŋgi ni daurmosib jujunmejunub.” ³² Onaqa Yesus a uŋa gara mutu ojeŋ qaji di unqajqa ŋam atoqneŋ. ³³ Onaqa uŋa di a endegsi qalieej, “Ijo ma saiŋo deqa Yesus a e nubqajqa ŋam ateqnu.” A degsi qalieosiqa tulaŋ ulaugetosiq are tonŋtonyonaqa jinga na bosiq Yesus aqa areŋ di siŋga pulutosiq a segi qa ubtosiq minjeŋ, “E na ino gara mutu ojonum.” ³⁴ Onaqa Yesus na minjeŋ, “O uŋa, ni ino areqalo e qa siŋgilatosim ijoŋ bonum deqa ino ma agi koboŋo. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqnime.”

³⁵ Yesus a uŋa degsi minjeŋnaqa tamo qudei naŋgi Jairus aqa talq dena bosibqa gamŋ di Jairus Yesus wo tuŋrosib naŋgi na Jairus minjeb, “Uŋgum. Ino aŋgro a nami moiŋo. Deqa ni na Qalie Tamo a laŋa wau koba yaim. Uratim aiyem.” ³⁶ Onaqa Yesus a naŋgo anjam di qusiqa Jairus minjeŋ, “Ni ulaaim. Ni e qa ino areqalo siŋgilatime.” ³⁷⁻³⁹ Degsi minjŋsiqa tamo uŋgasari kalil naŋgi a dauryqa saidnjrsiqa Jems aqa was Jon wo Pita ombla naŋgi segi joŋsiqa Jairus koba na gilsib aqa talq di branteŋ. Brantosib Yesus a ŋam ateŋ di tamo uŋgasari gargekoba naŋgi qatron koba yoŋnsib akam murqumyeqnaŋ unjrej. Unjrŋsiqa tal gogetosiq minjrej, “Niŋgi kiyaaqa qatron koba yoŋnsib akameqnaŋ? Aŋgro di a moiŋosai. A laŋa ŋeisiŋ qambuntejunu.” ⁴⁰ Degsi minjrnaqa naŋgi

Yesus kikiyeb. Nanġi qalieeb, “Anġro a nami moiyo-oboletqo.” Degsib qalieosib deqa Yesus kikiyeb. Onaqa Yesus a nanġi kalil minjrej, “Niġgi sasaloiy.” Degsi minjrnaga nanġi sasalonabqa Yesus a anġro moiyej qaji aqa ai abu osiqa aqa segi anġro qalub nanġi dego joqsiqa anġro aqa warum miligiq gilej. ⁴¹ Gilsiq anġro aqa baġ titosiqa minjej, “Talita, kum.” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “O anġro, ni tigel.” ⁴² Degsi minjnaqa anġro di a olo nambile osiqa urur tigelej. Tigelosiqa walwelej. Anġro aqa wausau 12. Onaqa nanġi kalil Yesus aqa maŋwa di unsibqa tulaŋ prugeb. ⁴³ Onaqa Yesus a nanġi siŋgila na endegsi minjrej, “Niġgi ijo maŋwa endi unonub deqa tamo qudei minjraib.” Osiqa marej, “Niġgi anġro endi iŋgi anaiyiy.”

6

Yesus aqa qure utru nanġi aqa anjam quetosai

¹ Onaqa Yesus a sawa di uratosiqa aqa anġro nanġi joqsiqa aqa segi qure utruq gilej. ² Gilsiq di sonaqa yori batiej. Deqa a Juda nanġo Qotei tal miligiq gilsiq tamo unġasari gargekoba sonabqa tigelosiqa Qotei aqa anjam palontosiqa minjro-qnej. Minjreqnaqa tamo unġasari nanġi aqa anjam qusibqa tulaŋ prugugetosib maroqneb, “Yesus a powo qabe na osiqa anjam siŋgila endeqaji palontosiqa mergeqnu? A kiyersiq maŋwa endeqaji babteleneqnu? ³ Iga qalie, a laŋa tal gereiyo qaji tamo. A Maria aqa ŋiri. A Jems na Joses na Judas na Saimon na nanġo was. Aqa jaja kalil nanġi agi ika koba na endi unum.” Tamo unġasari nanġi degsib yomu anjam marsib Yesus qa ugeeb.

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Qotei aqa med-abu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqngas di nanngi aqa anjam quetqa asginjrqs. Deqa a ñam saiqoji sqas. Aqa segi talq di dego a ñam saiqoji sqas. Ariya a qure bei beiq giloqnsim anjam minjroqngas di nanngi aqa anjam quetoqnsib aqa ñam soqtoqngab.” ⁵ Yesus a nanngi degsi minjrsiqa aqa segi qure utruq di manwa bei yqajqa keresaiyej. A tamo quja quja segi nanngo gateq di aqa ban atnaqa nanngo ma koboej. ⁶ Aqa segi qure utru nanngi a qa nanngo areqalo singilatosai deqa a are gulbeiyej.

Yesus na aqa angro 12 nanngi wau enjrej

Onaqa Yesus a walwelo siqa qure bei beiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnej. ⁷ Osiqa bati bei a na aqa angro 12 nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanngi tamo ungasari nanngo jejamuq na mondor uge uge winjroqngajqa deqa singila enjrej. Osiqa minjrej, “Ninggi aiye aiye giloqnsibqa qure qureq di ijo anjam palontoqnsib laqniy. ⁸ Ninggi ingi ingi osib gilaib. Ingi uyo bei aib. Nungo qaquñ aib. Silali osib gilaib. Toqon segi osib walweliy. ⁹ Singa tatal dego jigsib giliy. Gara jugo aiye aiye aib.” ¹⁰ Osiqa minjrej, “Ninggi qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Dia sosib dena olo tigelosib qure beiq giloqniy. ¹¹ Tamo bei na ninggi gereingwa uratimqa kiyo nungo anjam quqwa asgiyimqa kiyo ninggi qure di uratqa oqnsib nungo singa tatal tumbum butuyoqniy. Yimqa nanngi nungo kumbra di unsib poinjrqs, ‘Bole, iga kumbra ugetonum.’” ¹² Yesus na aqa angro 12 nanngi degsi minjrsiq qarinjrnnaqa nanngi qure

quireq giloqnsibqa Qotei aqa anjam palontoqnsib tamo ungasari nanği endegsib minjroqneq, “Niŋgi are buliyiy.” ¹³ Osib mondor uge uge nanği winjroqnsibqa tamo ungasari nanžo gateq di goren bilenteq nabqa nanžo ma saioqnej.

Herot a are qalej, “Yesus a Jon yansnjro qaji”

¹⁴ Yesus aqa anjro nanği aqa ñam mare mare laq nabqa Mandor Herot a quej. Tamo ungasari gargekoba nanği dego qusib maroqneq, “Tamo di a Jon yansnjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo. A deqa siŋgila osiqa maŋwa endeqaji babteleneqnu.” ¹⁵ Onaqa tamo qudei nanği maroqneq, “Tamo di a Elaija olo bqo.” Onaqa qudei nanği maroqneq, “Tamo di a Qotei aqa medabu o tamo nanği nami soqneq deqaji bei.” ¹⁶ Ariya Herot a segi Yesus aqa ñam qusiqa marej, “Tamo di a Jon e nami kakro gentetem qaji. A moisiq olo subq na tigelqo.”

¹⁷⁻¹⁸ Herot a nami aqa was Filip aqa ŋauŋ Herodias yayiosiq ej. Deqa Jon yansnjro qaji a na Herot minjoqnej, “Ni ino segi was aqa uŋa em di kumbra bolesai. Ni kumbra ugeteqnum.” Jon na Herot degsi minjoqnej. Deqa Herot a Jon qa minjin oqetonaqa aqa qaja tamo qudei nanği qarinjrnanaqa gilsib Jon ojsib sil na qosisib tonto talq di waiyeb. ¹⁹ Bati deqa Herot aqa ŋauŋ a Jon qa tulan jirinugetej deqa a na Herot wainyosiq minjoqnej, “Ni na Jon qalim moyem.” Yeqnaqa Herot na saidyoqnej. ²⁰ Di kiyaqqa? A Jon qa ulaoqnej deqa. Deqa a Jon geregere taqatoqnej. A endegsi qalieej, “Jon a tamo bole. Aqa jejamuq di une bei saiqoji. A Qotei aqa tamo tinjin.” Herot

a degsi qalieosiq deqa a Jon taqatoqnsiqa aqa anjam quoqnej. Quoqnsiqa are koba qaloqnej. A Jon aqa anjam quqwajqa tulan arearetoqnej.

²¹ Ariya bati bei Herot aqa n̄auñ a Jon qalim moiqaqqa gam endegsi itej. Herot aqa n̄ambabo bationaqa Herot na maruro atsiqa aqa tamo kokba ti aqa qaja tamo nan̄go gate kokba ti Galili sawa taqato tamo nan̄gi ti metnjrnaq bosib aqa talq di koroeb. ²² Koroosib in̄gi uyeq nabqa Herot aqa n̄auñ aqa an̄gro sebiñ a warum miligiq bosiq nan̄gi lou tuetnjreqnaqa nan̄gi a unsibqa tulan arebolebolein̄rej. Deqa Herot na an̄gro sebiñ di min̄jej, “Ni ijo in̄gi kiye oqajqa merbqam e ni emqai.” ²³ Osiqa aqa anjam di olo siñgilatosiqa min̄jej, “Ni ijo ñoro kalil ambleq na potosim oqajqa marqam emqai. E ijo anjam di uratqasai bole sai.”

²⁴ Onaqa an̄gro sebiñ a gilsiq aqa ai nenemyej, “E in̄gi kiye qa Herot min̄jqai?” Onaqa min̄jej, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate qa mare.” ²⁵ Onaqa a olo urur ti warum miligiq gilsiq Herot min̄jej, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate tabirq di atsim ebe.” ²⁶ Onaqa Herot a Jon qalim moiqaqqa are sosai deqa a are tulan gulbekobaiyej. Ariya aqa segi anjam tamo kalil nan̄go ulatamuq di marsiq siñgilatej qaji deqa are qalsiq an̄gro sebiñ di saidyqa uratej. ²⁷⁻²⁸ Osiqa aqa qaja tamo bei qarinyosiqa min̄jej, “Ni gilsim Jon aqa kakro gentosim aqa gate osau.” Degsi min̄jnaqa a gilsiq tonto talq di Jon aqa kakro gentosiqa aqa gate tabirq di atsiqa osi bosiq an̄gro sebiñ di yej. Yonaqa a na osi gilsiq aqa ai yej.

²⁹ Onaqa bunuqna Jon aqa an̄gro nan̄gi deqa

qusibqa bosib Jon aqa qusa osi gilsib subq ateb.

Yesus a tamo 5,000 nanği inği anainjrej

³⁰ Bati bei Yesus aqa anjam maro tamo nanği olo aqa areq di koroosib kumbra kalil nanği yoqneb qaji deqa ti anjam kalil nanği palontoqneb qaji deqa ti Yesus saiyoqneb. ³¹ Bati deqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği gile be eqnab Yesus aqa anğro nanği ti inği uyqa bati saiinjrej. Deqa a na nanği endegsi minjrej, “Ninği tigeliy. Iga tamo unğasari nanği uratnjrsim segitosim wadau sawaq di kiñala aqaratqom.” ³² Degsi minjrsiqa aqa anğro nanği joqsiqa koba na qobuñ gogetosib wadau sawaq gileb.

³³ Nanği qobuñ na gileqnabqa tamo unğasari kalil nanği Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrnaqa nanğo qure qureq na tigelosib sinğa na gurgurosib gilsib Yesus tiryqajqa sawaq di namoqna branteb. ³⁴ Onaqa Yesus a qobuñ na gilsiq tiryosiqa ñam atej di tamo unğasari tulan gargekoba nanği nami tiryqa sawaq di tariñesonab unjrej. Nanği kaja bul mandor saiqoji. Deqa Yesus a nanği qa dulosiqa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqnej. ³⁵ Onaqa señ aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa anğro nanği aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, endi wadau sawa. Señ aiqo. Qoloqas. ³⁶ Deqa ni na tamo unğasari nanği minjrimqa qure qureq gilsib dia inği uysib ñerenqab.” ³⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninği na inği anainjriy.” Degsi minjrnaqa nanği na kamba minjeb, “Iga kiyersim inği anainjrqom? Iga 200 kina qabe na osimqa inği awaiyosim nanği anainjrqom?” ³⁸ Onaqa Yesus na nenemnjrej, “Ninği inği gembub unu? Ninği gilsib uniy.” Onaqa

nanği gilsib unsib minjeb, “Iga bem 5 qe aiyela segi unu.”

³⁹ Onaqa Yesus na tamo unğasari kalil nanği minjrej, “Ninği qur segi segi yosibqa ñinq di awoelenoiy.” ⁴⁰ Onaqa nanği kalil dedegsib awoeb. Qudei nanği qur segi segi 100 awoeleneb. Qudei nanği qur segi segi 50 awoeleneb. ⁴¹ Awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa lan goge tarosiq Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ginğenyosiq aqa anğro nanği enjrsiqa minjrej, “Bem endi jeisib tamo unğasari nanği anainjriy.” Osiqa qe aiyel dego ginğenyosiq aqa anğro nanği enjrsiqa minjrej, “Qe endi dego jeisib tamo unğasari nanği anainjriy.” Degsi minjrnaqa nanği bem ti qe ti osi giloqnsibqa tamo unğasari nanği jeisib anainjreqnab uyoqneb. ⁴² Uynab kalil menetnjrej. ⁴³ Onaqa inği oto urateleneb qaji di Yesus aqa anğro nanği na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenej. ⁴⁴ Tamo kalil bem ti qe ti uyeb qaji nanği sisiyeb 5,000.

Yesus a ya banğaq na walwelej

⁴⁵ Onaqa Yesus na aqa anğro nanği endegsi minjrej, “Ninği qobun gogetosib namoosib gilsib Bet-saida qureq di tiryosib soqniy. E na tamo unğasari nanği minjritqa nanço qure qureq jaraiyoqni e bçai.” ⁴⁶ Onaqa Yesus aqa anğro nanği namoosib qobun na gileq nabqa Yesus na tamo unğasari nanği minjrnaq jaraiyeq nabqa a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. ⁴⁷⁻⁵⁰ Oqsiq a segi mana goge di sonaqa bilaqtej. Onaqa aqa anğro nanği qobun na gileq nabqa ya agu ambleq di jagwa koba tigelosiq ya korkortosiq nanği pulutnjrej.

Nobqolo ambru Yesus a ya banqaq na walweloſiqa aqa anqro nanqi daurnjrſiq gilej. Gilsiq nanqi jojomnrſiq bujnjrqa laqnaqa nam ateb di Yesus a ya banqaq na walweloſiq nanqoq beqnaqa unsib mareb, “Di buga beqnu.” Osib tulaŋ ulaugetosib lelenkobaeb. Onaqa Yesus na minjrej, “Nuŋgo are ſiŋgilatij. Endi e beqnum. Ulaaib.” ⁵¹⁻⁵² Degſi minjrſiqa qobuŋ gogetonaqa jagwa laej. Onaqa Yesus aqa anqro nanqi tulaŋ prugugeteb. Di kiyaaq? Nanqi Yesus aqa maŋwa di unsib utru geregere poinjrosai deqa. Nami Yesus na tamo 5,000 nanqi iŋgi anainjrej maŋwa di dego aqa anqro nanqi unsib poinjrosai. Nanqo are geteŋnjresoqnej.

Yesus a Genesaret sawaq di ma tamo gargekoba nanqi boletnjroqnej

⁵³ Ariya Yesus aqa anqro nanqi koba na qobuŋ na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Genesaret sawaq di tiryeb. ⁵⁴⁻⁵⁵ Tiryonabqa qure deqaji nanqi na Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrnaqa gurgur ti qure qureq giloqnsibqa Yesus tiryej qaji sawa di ubtosib tamo unqasari nanqi minjroqneb. Minjreqnab quoqnsib nanqo ma tamo nanqi sapersaq di atelenoqnsib qoboiyoqnsib Yesus aqa areq osi beleneqneb a na nanqi boletnjroqnej. ⁵⁶ A qure kiŋilala ti qure kokba ti ga gamq di dego branteqnaqa tamo unqasari nanqi a unoqnsibqa tamo ma ti nanqi joqoqnsib nanqo qure ambleq di atoqnsib endegsib minjoqneb, “O Tamo Koba, nanqi ino gara mutu segi ojibqa nanqo ma saioqnqas.” Onaqa Yesus a nanqi odnjreqnaqa ma tamo kalil nanqi aqa gara mutu ojoqneb. Ojeqneb nanqo ma kalil kobooqnej.

7

Yesus a Qotei aqa dal anjam ti moma nanngo kumbra qa ti marej

¹ Onaqa Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo qudei ti nanngi Jerusalem dena bosibqa Yesus aqa areq di koroeb. ² Koroosib nam ateb di Yesus aqa angro qudei nanngi ban yansosaisosib laña ingi uyeq nab unjreb. ³ Farisi nanngo kumbra agiende. Bati gaigai nanngi ingi uyqa oqnsib mati ban yanseqnub. Nanngi ban yansqasai di nanngi ingi uyqasai. Juda kalil nanngi kumbra degyeq nub. Di nanngo moma nanngo kumbra dauryeqnub. ⁴ Nanngi ingi qarinyo sawaq dena boqnsibqa ingi uyqa oqnsib mati nanngo jejamu geregere yanseqnub. Nanngi nanngo jejamu yansqasai di nanngi ingi uyqasai. Nanngi kumbra deqaji gargekoba yeqnub. Nanngo ya gamban, ya nobu, web dego mati geregere yanselenoqnsib ingi uyeq nub. Kumbra di nanngo moma nanngoq dena elenqnsib dauryeqnub. ⁵ Deqa bati di Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Yesus nenemyeb, “Ino angro nanngi kiyaga gago moma nanngo kumbra gotranyeq nub? Agi nanngi ingi uyqa oqnsib mati ban yansosaisosib laña uyeq nub.” ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninggi gisan tamo. Ninggi anjam maro aiyelteq nub. Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a kere ningi qa anjam endegsi nenngrenyej, ‘Tamo nanngi di nanngo medabu na ijo nam soqteq nub. Ariya nanngo are miligi e qa sosai. Isaq di unu. ⁷ Nanngi laña baban na e qa loueq nub. Osib mandam tamo nanngo dal anjam palontoqnsib olo beltoqnsib mareq nub, “Anjam endi Qotei aqa anjam.” ’ ⁸ Aisaia a

anjam degsi nenngrenyej. Aqa anjam di bole. Agi ningi Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsibqa olo mandam tamo nanngo dal anjam dauryqajqa tulan singilaeqnu.

⁹ Yesus na Farisi nanngi anjam degsi minjr-siqa olo minjrej, “Ningi Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsibqa olo nunngo segi moma nanngo kumbra dauryeqnu. ¹⁰ Moses a marej, ‘Ni ino ai abu nanngo sorgomq di geregere sosimqa nanngo anjam dauryoqne. Tamo bei na aqa ai abu nanngi mis-ilinjrjmqa a qalib moyem.’ Moses a degsi marej. ¹¹ Ariya ningi mareqnu, ‘Tamo bei aqa ai kiyo aqa abu kiyo ingi qa truquamqa a na minjqas, “Ijo ingi ingi ejunum endi e ni emqa kere. Eo. E ni emqasai. E nami Qotei atraiyqa giltem deqa e ni aqaryaimqasai.”’ ¹² A degsi minjqas di ningi marqab, ‘A keretqo. A na aqa ai abu nanngi aqaryain-jrai.’ Ningi degsib marqab. ¹³ Nunngo kumbra dena ningi Qotei aqa anjam gotranjoqnsibqa olo nunngo segi moma nanngo kumbra dauryeqnu. Ningi kumbra deqaji gargakoba yeqnu.”

Ingi kiye na tamo a jiga yeqnu?

¹⁴ Yesus a Farisi nanngi anjam degsi minjr-siqa olo tamo ungasari kalil nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Ningi kalil ijo anjam endi geregere qusib poingem. ¹⁵ Tamo bei a ingi uyimqa aqa miligiq aiqas dena tamo jiga yqasai. Ingi uge uge tamo aqa miligiq na oqoqnsiq branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ¹⁶ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

¹⁷ Yesus na tamo ungasari nanngi anjam degsi minjr-siq koboonaqa a nanngi uratnjrsiqa tal

miligiq gilej. A tal miligiq gilsiq di sonaqa aqa angro nanği na aqa yawo anjam di aqa utru qa nenemyeb. ¹⁸⁻¹⁹ Nenemyonabqa minjrej, “Ninği dego ijo yawo anjam di aqa utru poingosai e? Ninği quiy. Tamo nanği inği uyeqnabqa aisiq meneq di unu. Meneq dena bi talq di waiyeqnub. Inği di tamo aqa are miligiq aiyosai. Aqa bi aniq aiqo koboqo. Deqa inği dena tamo jiga yqa keresai.” Yesus aqa anjam dena a inği uyo kalil jiga saiqoji qa marej. ²⁰ Osiqa aqa angro nanği olo minjrej, “Inği uge uge tamo aqa miligiq na oqoqnsiq branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ²¹ Di kiyaaq? Inği uge uge di tamo aqa are miligiq na branteqnu. Inği uge uge di agi ubtosiy mernğwai. Areqalo uge uge, uña qa laoqa, bajinoqa, tamo qaloqa, ²² was aqa ñauñ anjamyoqa, was aqa ñoro qa maulyoqa, kumbra uge uge yoqa, gisañoqa, laña laña laoqa, was qa ugeoqa, was yomuiyoqa, aqa segi ñam soqtoqa, nanari kumbra yoqa. ²³ Kumbra uge uge deqaji tamo aqa are miligiq na brantoqnsiq dena tamo jiga yeqnu.”

Fonisia qure qaji uña a Yesus qa aqa areqalo singilatej

²⁴ Onaqa Yesus a dena tigelosiq walwelosiq Tair qure nanço sawaq gilej. Tamo nanği a qa qalieaib deqa a uliosiq gilej. Gilsiq tal bei gogetosiq sosisqa a uliesqa keresai. Tamo qudei nanği a unsib mareb, “Yesus a gago sawaq bqo. A talq di unu.” ²⁵ Degsib marnabqa uña bei a qusiq aqa angro sebin a mondor uge ti soqnej deqa a Yesus aqa talq giloqujatosiq aqa areq di singa pulutej. ²⁶ Uña di a Grik qaji. A Juda uña sai. A Siria sawaq

di nambabey. A Fonisia qure qaji. A Yesus aqa areq di sinqa pulutosiq a wainyoqnsiqa minjoqnej, “Ni na mondor uge di wiyimqa a ijo angro uratosim ulanqas.” ²⁷ Onaqa Yesus na minjej, “Iga angro du du nanqi mati inqi anainjrim uyib menetnjqas di kumbra bole. Iga angro du du nanqo inqi yainjrsim olo baun nanqi anainjqom di kumbra bolesai.”

²⁸ Onaqa uqa dena olo Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni kere maronum. Ariya e kamba anjam bei mermit ni que. Angro du du nanqi inqi uyeq nabqa inqi ñenqi ululonjqnaqa baun nanqi dego uyeq nub.”

²⁹ Onaqa Yesus na minjej, “O uqa, ni kere maronum. Ni degsi maronum deqa ni gilime. Mondor uge a ino angro uratosiq ulanqo.” ³⁰ Degsi minjnaqa a aqa talq gilsiqqa nam atej di mondor uge a nami aqa angro uratonaqa a bijalq di ñeiesonaq unej.

Tamo bei dabkala geteño meñ singilaej qaji di Yesus na boletej

³¹ Onaqa Yesus a Tair qure nanqo sawa uratosiqa Saidon qure ambleq na walwelosiqa Dekapolis sawaq gilsiqqa Galili ya aguq di brantej.

³² Di brantosiq sonaqa tamo qudei na tamo bei dabkala geteño meñ singilaej qaji a osi bosibqa Yesus pailyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni ino ban aqa gateq di atimqa a boleqas.” ³³ Onaqa Yesus a tamo di osiqa tamo ungasari nanqi uratnjrsiq a segi sosiqa aqa ban gei aiyel tamo di aqa dabkalaq jigej. Jigsiqqa aqa segi maul osiqa tamo di aqa meñ toñyetej. ³⁴ Osiqa lan tarosiqa are tulan gulbekobaiyonaqa jagwa titosiq marej, “Efata.”

Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “Dabkala waqeme.” ³⁵ A degsi marnaqa tamo di aqa dabkala wajej. Aqa meŋ dego boleej. Boleonaqa a anjam bole maroqnej. ³⁶ Onaqa Yesus na tamo ungasari nanŋi endegsi minjrej, “Niŋgi kumbra unonub endi tamo qudei nanŋi ubtosib minjraib.” Degsi minjrnaqa nanŋi aqa anjam di quetosai. Nanŋi giloqnsibqa Yesus aqa maŋwa deqa mare mare laqneb. ³⁷ Mare mare laqnaqqa tamo gargekoba nanŋi quoqnsib tulaŋ prugoqnsib maroqneb, “Maŋwa kalil Yesus a yeqnu qaji di a geregere yeqnu. Agi a na tamo dabkala geteŋjro qaji nanŋi boletnjreqnaqa nanŋo dabkala olo waqeqnaqa nanŋi anjam queqnu. Tamo meŋ siŋgilainjro qaji nanŋi gereinjreqnaqa nanŋi anjam bole mareqnu.”

8

Yesus a tamo 4,000 nanŋi inŋi anainjrej

¹ Onaqa bati bei Yesus a wadau sawaq di sonaqa tamo ungasari tulaŋ gargekoba nanŋi olo aqa areq di korooqneb. Nanŋi inŋi saiqoji. Deqa Yesus na aqa angro nanŋi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, ² “Tamo ungasari nanŋi bati qalub e koba na soqneb nanŋi inŋi saiqoji. Deqa e nanŋi qa are ugeibqo. ³ Nanŋi qudei isaq na beb. Deqa e nanŋi mam ti suweinjitqa gamq di nanŋi mam na lao uge.” ⁴ Degsi minjrnaqa nanŋi na kamba minjeb, “Sawa endi wadau. Deqa iga qabe na inŋi osimqa tamo ungasari gargekoba endi anainjronam kereqas?” ⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Niŋgi bem gembub unu?” Onaqa minjeb, “Bem 7 unu.”

⁶ Onaqa Yesus na tamo ungasari nanği minjrej, “Ninği kalil mandamq di awoelenjoiy.” Degsi minjrnaqa nanği kalil mandamq di awoonabqa Yesus na bem 7 di osiqa Qotei pailyej. Pailyosiqa bem giŋgenyosiqa aqa anğro nanği enjreqnaqa nanği na osi giloqnsibqa tamo ungasari nanği anainjreqnab uyoqneb. ⁷ Qe kiñilala qudei dego soqneb. Deqa Yesus na qe di osiqa Qotei pailyosiqa aqa anğro nanği minjrej, “Qe endi dego tamo ungasari nanği anainjriy.” Degsi minjrnaqa nanği na qe di osib tamo ungasari nanği jeisib anainjreqnab uyoqneb. ⁸ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa inği oto uratelenjeb qaji di Yesus aqa anğro nanği na koroiyosib gumba kokba 7 di jignab maqelenjeb. ⁹ Tamo kalil inği uyeb qaji nanği sisiyeb 4,000.

Onaqa Yesus na tamo ungasari kalil nanği suweinjrnaqa nanço qure qureq giloqneb. ¹⁰ Nanği gileqnaqqa Yesus na aqa anğro nanği olo joqsiqa koba na qobuŋ gogetosib Dalmanuta sawaq gileb.

Farisi nanği Qotei aqa maŋwa bei unqajqa mareb

¹¹ Onaqa Farisi nanği Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib a ojqaqqa deqa a ombla anjam na qoteb. Osib gisanjosib minjeb, “Ni Qotei aqa maŋwa bei babtim iga unqom.” ¹² Degsib Yesus minjnabqa a nanği qa are tulaŋ gulbeiyon-aqa jagwa titosiqa minjrej, “Ninği tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji kiyaaqa e Qotei aqa maŋwa bei laŋa babbtit ninği unqajqa metbeqnuv? Ninği quiy. E Qotei aqa maŋwa bei ninği os-orŋwasai.” ¹³ Yesus a Farisi nanği degsi minjrsiqa

nanği uratnjrsiqa olo qobuñ gogetosiqa ya agu taqal beiq gilej.

Bem tiyeqnu qaji sum qa yawo anjam

¹⁴ Bati deqa Yesus aqa anğro nanği bem oqa-jqa are walnjrej. Bem qujai bole qujai qobuñ miligiq di soqnej. ¹⁵ Onaqa Yesus a yawo anjam bei endegsi minjrej, “Niñgi geregere ñam atsib soqniy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nanğo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulañ kobaqu-jaqas. Herot aqa bem dego tiyekritosim tulañ kobaqujaqas.” ¹⁶ Onaqa Yesus aqa anğro nanği aqa yawo anjam di qusibqa segi segi maroqneb, “Iga bem osai deqa kiyo mergwo?” ¹⁷ Onaqa Yesus a nanğo anjam di qalieosiqa nenemn-jrej, “Niñgi kiyaaqa bem osai deqa mareqñub? Kiyaaqa niñgi e qa poiñgosai unu? Nuñgo are geteñgejunu kiyo? ¹⁸ Niñgi ijo siñgila unoqñsib unosaibuleqñub. Niñgi ijo anjam quoqñsib qu-osaibuleqñub. ¹⁹ E nami bem 5 giñgenyosimqa tamo 5,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa niñgi iñgi oto koroiyosib gumba kokba gembub jignab maqelenej?” Onaqa nanği na Yesus minjeb, “Gumba 12.” ²⁰ Onaqa olo minjrej, “Bati bei e bem 7 dego giñgenyosimqa tamo 4,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa niñgi iñgi oto koroiyosib gumba kokba gembub jignab maqelenej?” Onaqa minjeb, “Gumba 7.” ²¹ Onaqa minjrej, “Niñgi kiyaaqa e qa poiñgosai unu?”

Yesus a tamo ñam qandimyej qaji boletej

²² Yesus na aqa anğro nanği degsi minjrsiqa koba na qobuñ na gilsib Betsaida qureq di tiryeb. Tiryosib mandamq ainabqa tamo qudei na tamo

bei n̄am q̄andimyej q̄aji a Yesus aqa areq osi bosib minjeb, “Ni ino baŋ aqa gateq di atimq̄a a olo boleosim n̄am poiyyq̄as.” ²³ Onaqa Yesus a tamo di aqa baŋ ojsiqa q̄ure polomq̄ osi gilsiq̄a aqa n̄amdamuq di misel atetej. Osiqa aqa gateq di aqa baŋ atsiqa nenemyej, “Ni sawa unqa kere e?” ²⁴ Onaqa a n̄am atsiqa marej, “E tamo naŋgi unjronum naŋgi n̄amtaŋ bul anjileq̄nub.” ²⁵ Onaqa Yesus a olo tamo di aqa n̄amdamuq di aqa baŋ atnaqa a n̄am atej n̄amdamu bole suwanej. A sawa kalil geregere unej. ²⁶ Onaqa Yesus na minjej, “Ni ino talq̄ gilime. Ni q̄ure miligiq̄ gilaim.”

Pita a Yesus qa poiyoŋaqa aqa n̄am ubtej

²⁷ Onaqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi olo joq̄siqa koba na walwelosib Sisaria Filipai q̄ure naŋgo sawaq di brantosib gamq̄ di Yesus na aqa aŋgro naŋgi endegsi nenemnjrej, “Tamo ungasari naŋgi e qa kiyersib mareq̄nub?” ²⁸ Onaqa naŋgi na minjeb, “Tamo qudei naŋgi mareq̄nub, ni Jon yansjro q̄aji. Qudei naŋgi mareq̄nub, ni Elaija. Qudei naŋgi mareq̄nub, ni Qotei aqa medabu o tamo naŋgi nami soq̄neb deq̄aji bei.” ²⁹ Onaqa Yesus na olo nenemnjrej, “Niŋgi segi e qa kiyersib mareq̄nub?” Onaqa Pita na minjej, “Ni Kristus.” ³⁰ Pita a anjam degsi ubtonaqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi siŋgila na getentnjrsiqa minjrej, “Niŋgi anjam di olo tamo qudei minjraib.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq̄ na tigelq̄ai”

³¹ Osiqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi endegsi minjrej, “E Tamo Aŋgro. Bunuq̄na e jaq̄atiŋ koba oq̄ai. Juda gate naŋgi ti atra tamo kokba ti dal anjam q̄alie tamo naŋgi ti e q̄oreibosib lubsib

moyotbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”³² Yesus a anjam degsi ubtosiq marnaqa Pita na Yesus osiqa qalaq gilsiq a njinrej. ³³ Onaqa Yesus a bulosiqa aqa angro nanqi koqnrsiq Pita nrintosiq minrej, “Ni Satan bul. Deqa ni ijo qoreq gile. Ni Qotei aqa areqalo dauryosai. Ni mandam tamo nanjo areqalo dauryonum. Dauryosim agi ni na anjam di merbonum.”

³⁴ Osiqa Yesus na tamo ungasari kalil nanqi ti aqa segi angro nanqi ti metjnnaqa aqa areq bonabqa minrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritosim aqa segi namburbas qoboyosim e daurbem. ³⁵ Tamo bei na aqa segi nambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa ti ijo anjam bole qa ti are qalsimqa aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas. ³⁶ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil ko-roiyosim ariya mondon aqa segi qunun padalqas di ñoro dena a kiyersim aqaryaiyqas? Di keresai. ³⁷ Aqa qunun padalqas di a awai kiye atsim dena aqa qunun olo aqaryaiyosim a nambile sqas? Di keresai. ³⁸ E Tamo Angro. Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanqi Qotei torei qoreiyosib une atoqnsib laqnu. Deqa bini bati endi tamo bei a e qa ti ijo anjam qa ti jemaiyqas di mondon e ijo Abu aqa rian na ti aqa lan angro nanjo rian na ti bosiyqa e kamba tamo deqa jemaibqas.”

9

¹ Osiqa Yesus a olo aqa angro nanqi endegsi minrej, “E bole merngwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji nanqi morenosaisoqnibqa Qotei a

siŋgila ti bqaŝ. Bosim naŋgi taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba soqnim naŋgi unqab.”

Yesus aqa jejamu bulyonaq aqa aŋgro qalub naŋgi unobeiteb

² Osiqa bati 6 onaqa Yesus a tigelosiqa Pita na Jems na Jon na naŋgi segi qalub joqsiqa koba na mana goge kobaq oqsib di soqneb. Sosibqa Yesus aqa jejamu bulyonaq naŋgi unobeiteb. ³ Aqa gara dego tulaŋ puloŋosiq qatekritej. Tamo bei na gara yansqas degsim qatqa keresai. ⁴⁻⁵ Onaqa Moses Elaija wo naŋgi brantosib Yesus koba na anjam maroqneb. Mareq nabqa Yesus aqa aŋgro naŋgi na naŋgi aiyel unjrsibqa Pita a Yesus minjej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo naŋgi bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa ni marinqa iga tal kiŋilala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.” ⁶ Yesus aqa aŋgro naŋgi tulaŋ ulageteb deqa Pita a anjam bei marqa saiiyon-aqa anjam di laŋa marej. ⁷ Onaqa laŋbi aisiqa naŋgi kabutnjrnaqa laŋbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq naŋgi queb, “Endi ijo Aŋgro qujai e na tulaŋ qalaqalaiyeqnum qaji. Niŋgi aqa anjam quetoqniy.” ⁸ Onaqa Yesus aqa aŋgro naŋgi bulosib ŋam ateb di Yesus a segi naŋgi koba na sonab uneb. Naŋgi tamo bei unosai.

⁹ Onaqa naŋgi Yesus ombla manaq dena olo aiyoqnsibqa Yesus na minjrej, “Maŋwa niŋgi mana goge di unonub qaji di ubtosib tamo qudei minjraib. Bunuqna e Tamo Aŋgro moisiy olo subq na tigelotqa bati deqa niŋgi na ubtosib minjroqn-qab.” ¹⁰ Onaqa naŋgi Yesus aqa anjam di qusib segi segi maroqneb, “Yesus a kiyaaqa subq na

tigelqa marqo? Anjam di aqa utru iga poigosai.” Degsib maroqnsib Yesus aqa anjam di nanjo areqaloq di atnab soqnej.

¹¹ Osib nanji Yesus minjeb, “Dal anjam qalie tamo nanji mareqnub, ‘Elaija a namo bamqa Kristus a bunuqna bqas.’ Anjam di kiyaa degsib mareqnub?” ¹² Onaqa Yesus na minjrej, “Nanjo anjam di bole. Elaija a namo bosim tamo ungasari kalil nanjo areqalo gereiyetnjrsim soqnim bunuqna Kristus a bqas. Ariya anjam kiye nengrenq di unu? Anjam agiende. Jeu tamo nanji na e Tamo Anqro kumbra uge ebibqa e jaqatin koba oqai. ¹³ E ningi olo merngwai. Elaija agi bej. Bonaqa gulbe kalil nanji a yqajqa are soqnej qaji agi yeb. Anjam di nami a qa nengrenyeb unu.”

Yesus a anqro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

¹⁴ Onaqa Yesus na aqa anqro qalub nanji di joqsiqa koba na aisib mana utruq di branteb. Brantosib nam ateb di Yesus aqa anqro qudei nanji ti dal anjam qalie tamo qudei ti anjam na qoteqnab unjreb. Tamo ungasari gargekoba nanji dego Yesus aqa anqro nanji kainnjresonab unjreb. ¹⁵ Onaqa tamo ungasari kalil nanji Yesus unsibqa tulan pruguetosib gurgur ti aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, bilaq bole.” ¹⁶ Degsib minjnabqa Yesus na aqa anqro nanji nenemnjurej, “Ningi nanji ti anjam kiye na qoteqnub?” ¹⁷ Onaqa tamo ungasari nanjo ambleq dena tamo bei brantosiqqa Yesus minjej, “O Qalie Tamo, e ijo anqro mel osi bonum agiende. Ni na a boletqajqa deqa osi bonum. A mondor uge ti. Deqa aqa medabu

getenyejunu. ¹⁸ Mondor uge dena aqa jejamu ojoqnsiqa mandamq waiyeqnaqa ara gijiriqtoqnsiqa tindaneqnu. Oqnsiqa maul aiyeqnu. Deqa e na ino angro nanği minjronum, ‘Niği mondor uge di wiyiy.’ Minjronumqa nanği na wiyqa yonub keresaiinjrqo.”

¹⁹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa marej, “Niği tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nuņgo areqalo e qa siņgilatosai bole sai. Bati gembub e niği koba na sosiyqa nuņgo gulbe di qoboiyoqnqai? Anğro mel di ijo areq osi boiy.” ²⁰ Onaqa osi bonabqa mondor uge dena Yesus unsiqa anğro di qunjimyoņaqa a mandamq aisiqa belbelonaqa aqa medabuq na maul aiyoqnej.

²¹ Onaqa Yesus na anğro di aqa abu nene-myej, “Bati gembub a degesoqnej?” Onaqa minjej, “A anğro kiñala qa degesoqnej agi bini unu. ²² Mondor uge na a qalsim moiyoqta oqnsiqa bati gaigai a namyuwoq o yaq waiyeqnu. Deqa ni na iga aqaryaigwa kereamqa aqaryaige.” ²³ Onaqa Yesus na minjej, “‘Kereamqa’ degsi merbaim. Tamo bei a e qa aqa areqalo siņgilatqas di a kumbra kalil yqa kere.” ²⁴ Onaqa tamo dena leleņosiqa Yesus minjej, “E ni qa ijo areqalo siņgilatonum. Ariya ijo areqalo olo gulbeibeqnu. Deqa ni na aqaryaibimqa e geregere ijo areqalo ni qa siņgilatqai.” ²⁵ Onaqa tamo unğasari gargekoba nanği gurgur ti bosib Yesus aqa areq di koroeqnabqa Yesus a nanği unjrsiqa mondor uge di niřiņtosiq minjej, “Ni mondor uge. Ni na anğro di aqa dabkala getentonum. Ni aqa medabu dego getentonum. Deqa ni anğro di uratosim olo aqa

jejamuq gilaim.” ²⁶ Degsi minjnaqa mondor uge a lelenkobaosiq a ngro di singila na qunjimyosiq a uratosiq ulanej. Ulanonaqa ngro di a moyobulosiq a neiesonaqa tamo qudei nanqi unsib mareb, “A moiqo.” ²⁷ Onaqa Yesus na ngro di aqa ban titonaqa a boleosiq tigelej.

²⁸ Onaqa Yesus aqa ngro nanqi aqa areq lumu bosib nenemyeb, “Iga kiyaaq mondor uge di wiyqa yonumqa keresaiigwo?” ²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninqi mondor uge deqaji winjrqa osibqa Qotei pailyoqniy. Dena qujai ninqi na mondor uge winjrib jaraiqab. Gam bei na sai.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³⁰ Onaqa Yesus na aqa ngro nanqi olo joqsiqa koba na sawa di uratosib Galili sawa ambleq na walwelosib giloqneb. Tamo ungasari nanqi a qa qalieaib deqa nanqi uliosib giloqneb.

³¹ Giloqnsibqa gamq di Yesus na aqa ngro nanqi anjam endegsi minjrej, “E Tamo Angro. Jeu tamo nanqi na e ojsibqa tamo qudei nanggo banq di atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” ³² Onaqa Yesus aqa ngro nanqi aqa anjam di geregere poinjrosai. Deqa nanqi a olo nenemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa angro yai a ñam ti sqas?

³³ Onaqa Yesus aqa ngro nanqi ti gilsib Kaperneam qureq di branteb. Brantosib tal bei gogetosib di sosibqa Yesus na aqa ngro nanqi endegsi nenemnjrej, “Ninqi gamq di anjam kiye na qotoqna?” ³⁴ Onaqa nanqi mequmosib soqneb. Di kiyaaq? Nanqi gamq di Yesus aqa ngro yai a nanqi kalil bunjrsim ñam ti sqas deqa anjam na

qotoqneb. ³⁵ Onaqa Yesus a awoosiqa aqa angro 12 nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Tamo bei a ñam ti sqa marsimqa a mati tamo kalil nanço kangal tamo soqnem. Osimqa a ñam ti sqas.” ³⁶ Yesus a nanği degsi minjrsiqa angro kiñala bei osiqa nanço ambleq di tigeltosiqa olo soqonyosiqa nanği minjrej, ³⁷ “Tamo bei a ijo ñam qa are qalsimqa angro kiñala endeqaji bei osim gegerereiyqas di a e dego osim gegerereibqas. Tamo a e osim gegerereibqas di a na e segi gegerereibqasai. A na ijo Abu e qarınbej qaji di dego osim gegerereiyqas.”

Tamo nanği iga jeutgosaieqnub di nanği iga koba na wau qujai

³⁸ Onaqa Jon na Yesus minjej, “O Qalie Tamo, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nanği winjreqnaqa iga na unsim saidyem. Di kiyaya? A iga koba na wauosaieqnu deqa.” ³⁹ Onaqa Yesus na minjej, “Niñgi a saidyaib. A ijo ñam na mañwa bei babtqas di a urur olo e mis-ilinbqa keresai. ⁴⁰ Tamo nanği iga jeutgosaieqnub di nanği iga koba na wau qujai. ⁴¹ Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Kristus dauryeqnu qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim ya tigsim anaiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Yimqa aqa awai bole di tamo bei na olo yayiqa keresai.”

Niñgi une torei uratıy

⁴² Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na angro kiñala bei e qa aqa areqalo singilateqnu qaji di osim uneq waiyqas di a kumbra tulañ ugedamu yqo. Iga tamo di ojsim meniñ kobaquja osim sil na

aqa kakroq di tontosim waiyim ya robuq aiqas di kere. ⁴³⁻⁴⁴ Ino ban na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa ban di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaga? Ni ban geŋo sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ŋambile gaigai sqam. Ariya ni ban aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ŋamyuwoq waimqas. Ŋamyuwo di mosoqasai. Gaigai yuoqnqas. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ino singa na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa singa di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaga? Ni singa geŋo sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ŋambile gaigai sqam. Ariya ni singa aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ŋamyuwoq waimqas. ⁴⁷ Ino ŋamdamu na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa ŋamdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyaga? Ni ŋamdamu qujai ti sosimqa une bei yqasai di kere. Di Qotei a ino Mandor Koba sosim ni taqatmqas. Ariya ni ŋamdamu aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ŋamyuwoq waimqas. ⁴⁸ Ŋamyuwo di mosoqasai. Gaigai yuoqnqas. Ŋamyuwoq di tamo nanjo ambli bati gaigai sqab. Nanji morenqa keresai.”

⁴⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ijo angro kalil nanji jaqatin oqnsib sqab. Atraiyo injiq di bar atoqnsib ŋamyuwo na koiteqnuv dego kere.

⁵⁰ “Bar a bole. A qajarara koba. Ariya bar aqa qajarara koboqas di inji kiye na olo qajararatqas? Di keresai. Dego kere ninji bar bul sosibqa nunjo was nanji koba na geregere lawo na laqniy.”

10

Yesus a unja uratqajqa anjam marej

¹ Osiqa Yesus a sawa di uratosiqa Judia sawaq gilsiq Jordan ya taqal beiq di soqnej. A di son-aqa tamo ungasari gargekoba nanqi bosib aqaq di koroonabqa aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di olo dauryosiqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

² Onaqa Farisi nanqi olo Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib nanqi a ojqaqqa deqa laña gisanjosib endegsib nenemyeb, “Tamo bei na aqa unja uratqa kere e? Gago dal anjam degsi unu e?” ³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Moses a dal anjam kiyersi marej?” ⁴ Onaqa nanqi na minjeb, “Moses a marej, ‘Tamo bei na aqa njaun uratqa osimqa pepa bei nenngrenjosim yosim di a uratqas.’” ⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Nunngo are getengejunu deqa Moses a dal anjam degsi nenngrenjosiq ninqi engej. ⁶ Ariya ninqi quiy. ‘Tulan nami Qotei a mandam ti ingi ingi kalil ti gereiyosiqa a tamo unja wo dego gereinjrej. ⁷⁻⁸ Deqa tamo bei na aqa ai abu nanqi uratnjrsimqa aqa njaun wo beterosib jejamu qujaitosib sqab.’ Qotei aqa anjam di nenngrenq di unu. Deqa tamo unja wo nanqi jejamu qujai sqab. Nanqi olo jejamu aiyel sqasai. ⁹ Qotei na nanqi aiyel turtnjrej deqa tamo bei na olo potnjraiq.”

¹⁰ Osiqa Yesus a tal bei gogetosiq di sonaqa aqa angro nanqi aqa areq bosib aqa anjam deqa nenemyeb. ¹¹ Nenemyonabqa minjrej, “Tamo bei na aqa njaun uratosim olo unja bei oqas di a na aqa njaun kumbra ugeq waiyqo. ¹² Unja a dego aqa gumbulun uratosimqa olo tamo bei oqas di a na aqa gumbulun kumbra ugeq waiyqo.”

Angro du du nanqi Yesus aqa areq beb

¹³ Onaqa tamo ungasari qudei nanği nanęo anęro du du joqsib Yesus na aqa baŋ nanęo gateę di atetnıręa marsib Yesus aqa areę beb. Beęn-abęa Yesus aqa anęro nanği na saidnırsib minjreb, “Nuŋęo anęro du du nanği joqsib endeq baib.”
¹⁴ Dęgsib saidnırnabęa Yesus na aqa anęro nanği ńırınıńrsıęa minjrej, “Anęro du du nanği uratnırrib ijo areę beb. Nanği saidnırrib. Tamo ungasari nanği anęro du du deęaji bul sqab di Qotei a nanęo Mandor Koba sosim nanği taęatnıręas. ¹⁵ E bole meręwai. Tamo nanği anęro du du bul sqasai di Qotei na nanği osim taęatnıręasai. Deęa a nanęo Mandor Koba sqasai deęo.” ¹⁶ Osięa Yesus na anęro du du nanği di soęonırsıęa aqa baŋ nanęo gateę di atetnırıęa nanği qa Qotei paileyj.

Noro tamo bei a Yesus ombla anjam mareb

¹⁷ Osięa Yesus a dena tigelosięa gam dauryosıę gileęnaęa tamo bei urur ti aqa areę bosıęa aqa sınęaq di sınęa pulutosıęa nenemyej, “O Qalie Tamo Bole, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e ńambile gaigai sqai?” ¹⁸ Onaęa Yesus na kamba minjej, “Ni kiyęa e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole. ¹⁹ Ariya ni Qotei aqa dal anjam qalie. Anjam agiende. ‘Ni tamo bei qalsim moyotaim. Ni tamo bei aqa uęa jejamu ojetaim. Ni bajınaim. Ni tamo bei aqa jejamu laęa gisanıyam. Ni was bei aqa inęi inęi laęa gisanı na yaiyam. Ni ino ai abu nanęo sorgomę di gereęere sosimęa nanęo anjam dauryoęne.’”
²⁰ Onaęa tamo dena olo Yesus minjej, “O Qalie Tamo, e anęro kińala qa dal anjam kalil di dauryosim boęnem agi bini deęsi unum.” ²¹ Onaęa

Yesus a tamo di koqyosiq qalaiyosiq minjej, “Ni dal anjam kalil di dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino inği inği kalil qarinyosim silali osim tamo inği inği saiqoji nanği jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Yimqa bunuqna ni lan qureq di awai bole itqam.” ²² Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiq are tulan gulbekobaiyej. A inği inği koba ti soqnej deqa ulatamu ugeiyonaqa ulanej.

²³ Onaqa Yesus na aqa angro nanği koqnrsiq endegsi minjrej, “Tamo ungasari inği inği koba ti unub qaji nanği Qotei na taqatnjrsim nanço Mandor Koba sqa marsibqa lan qureq oqwajqa banği koba.” ²⁴ Onaqa Yesus aqa angro nanği aqa anjam di qusibqa tulan prugeb. Onaqa Yesus na olo minjrej, “O ijo angro, ninği quiy. Tamo ungasari nanği Qotei na taqatnjrsim nanço Mandor Koba sqa marsibqa lan qureq oqwajqa tulan banği koba. ²⁵ Kamel a yumba miligiq gilqajqa banği koba. Dego kere tamo ungasari inği inği koba ti unub qaji nanği Qotei na taqatnjrsim nanço Mandor Koba sqa marsibqa lan qureq oqwajqa tulan banği koba.” ²⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanği aqa anjam di qusibqa olo tulan pruguetosib segi segi maroqneb, “Yesus a anjam degsi mergwo deqa tamo yai nanği Qotei na elenamqa nanği nambile gaigai sqa kere?” ²⁷ Onaqa Yesus a nanği koqnrsiq minjrej, “Tamo nanği segi nambile sqa keresai. Ariya Qotei na nanği elenqa kere. Di kiyaaqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁸ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba,

ni une. Iga gago inği inği kalil uratosim ni daurmeqnum.”²⁹⁻³⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole merıgwai. Tamo nanği e qa ti ijo anjam bole qa ti are qaloqnsib nanğo segi tal, nanğo was nanği, nanğo jaja nanği, nanğo ai abu nanği, nanğo anğro nanği ti nanğo wau kalil dego uratnırsib e daurbqab di Qotei na olo tal, was, jaja, ai, anğro, wau gargekoba nanği enırqas. Yimqa jeu tamo nanği dego bosib nanği gulbe enıroqıqab. Ariya mondon nanği nambile gaigai sqab.³¹ Deqa nıngi quiy. Tamo gargekoba bini nıam koba ti unub qaji nanği mondon nıam saiıqoji sqab. Ariya tamo gargekoba bini nıam saiıqoji unub qaji nanği mondon nıam koba ti sqab.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³² Osiqa Yesus na aqa anğro nanği joqsıqa koba na gam dauryosib Jerusalem aiyoqneb. Aiyoqnsibqa Yesus a namoeqnaqa aqa anğro nanği bunuqna dauryoqnsibqa are tonıtonıroqnej. Tamo unğasari qudei gam na dauryoqneb qaji nanği dego ulaosib aiyoqneb. Onaqa Yesus na aqa anğro 12 nanği segitnırsıqa a une kiye turqas deqa nanği sainıroqnej.³³⁻³⁴ A na nanği endegsi minjrej, “Nıngi quiy. E Tamo Anğro. Iga Jerusalem aiyeqnum. Dia tamo qudei na e ojsib dal anjam qalie tamo nanği ti atra tamo kokba ti nanğobanq di e atqab. Yimqa nanği na ijo jejamu lanja gisanıyosib merbqab, ‘Ni une ti. Deqa ni moiıqam.’ Nanği e degsib gisanıbosib e olo ojsib tamo nanği Qotei qaliesai qaji nanğobanq di e atqab. Yimqa nanği na e misilinıboqnsib miselıboqnsib bu toqon na e kumbainıboqıqab. Osib e nıamburbasq di lubsib

moiyotbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

Jems Jon wo nanği aiyel tamo kokba sqajqa mareb

³⁵ Onaqa Sebedi aqa ƚiri aiyel Jems Jon wo nanği Yesus aqa areq bosib minjeb, “O Qalie Tamo, aqo aiyel anjam bei mermonam ni gago anjam dau-ryqa kere kiyo?” ³⁶ Onaqa Yesus na nanği aiyel nenemnjrej, “E niŋgi kiyerŋwajqa deqa niŋgi ijoq bonub?” ³⁷ Onaqa nanği aiyel na Yesus minjeb, “Mondoŋ ni rian koba ti laŋ goge na bosim gago Mandor Koba sosimqa bati deqa ni marimqa aqo aiyel ino baŋ woq ino baŋ qonanq di awoqom.”

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam niŋgi merbonub di aqa utru niŋgi geregere poingosai. E jaqatiŋ koba oqai. Jaqatiŋ di ya uge uyo bul. E gulbe koba dego oqai. Gulbe di tamo nanği ya tuqtjnro bul. Jaqatiŋ ti gulbe ti e oqai di niŋgi aiyel dego oqa kere e?” ³⁹ Onaqa nanği na minjeb, “Od, aqo aiyel oqa kere.”

Onaqa Yesus na olo nanği aiyel minjrej, “Bole, jaqatiŋ e oqai di niŋgi dego oqab. Gulbe e oqai di niŋgi dego oqab. ⁴⁰ Ariya tamo yai nanği ijo baŋ woq ijo baŋ qonanq di awoqab di e na marqa keresai. Di ijo wau sai. Tamo nanği Qotei na giltnjrej qaji nanği segi ijo baŋ woq ijo baŋ qonanq di awoqab.”

⁴¹ Yesus aqa anqro 10 nanqo ƚamdamuq di Jems Jon wo nanği na anjam di Yesus minjeb deqa qusib nanği aiyel qa ƚiriŋeb. ⁴² Onaqa Yesus na aqa anqro 10 nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Niŋgi qalie, mandor kokba sawa sawa

kalil taqateqñub qaji nanği nanço segi ñam soqtoqñsib tamo unğasari nanği nğiriñ na taqatñjreqñub. ⁴³ Ariya kumbra di nuñgoq di saiq. Nuñgo ambleq di anğro bei a ñam ti sqa marsimqa a mati nuñgo wau tamo soqnem. Osim a ñam ti sqas. ⁴⁴ Nuñgo ambleq di anğro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati nuñgo kanğal tamo soqnem. Osimqa a olo tamo kobaqujaqas. ⁴⁵ E Tamo Anğro. Niñgi ijo kumbra qalieosib degsib dauryoqñiy. Ijo kumbra agiende. E na tamo unğasari nanği wauetñjreqñum. E deqa bem. Tamo unğasari nanği e wauetbqajqa e deqa bosai. Bunuqna e ijo segi nambile uratosiy tamo unğasari garkekoba nanği elenqai.”

Yesus na tamo ñam qandimo boletej

⁴⁶ Osiqa Yesus na aqa anğro nanği joqsiqa koba na walwelosib aisib Jeriko qureq di branteb. Brantosib Jeriko qure ambleq na walwelosib olo Jeriko uratosib aiyeqñabqa tamo unğasari tulañ gargekoba nanği Yesus dauryosib koba na aiyoqñeb. Aiyeqñabqa tamo bei ñam qandimyej qaji aqa ñam Bartimeus a gam qalaq di awesosiqa tamo unğasari nanği silali qa niñjroqñej. Bartimeus a Timeus aqa nğiri. ⁴⁷ A gam qalaq di awesosiqa anjam endegsi quej, “Yesus Nasaret qaji a beqnu.” A degsi qusiqa tulañ leleñosiq marej, “O Yesus, Devit aqa Nğiri, ni e qa dulame.” ⁴⁸ Onaqa tamo unğasari gargekoba Yesus dauryosib aiyoqñeb qaji nanği na Bartimeus nğiriñtosib minjeb, “Ni leleñkobaaim. Kiri.” Degsib minjeqñabqa a nanço anjam quetñjrosai. A olo tulañ leleñoqñsiq Yesus minjoqñej, “O Devit aqa Nğiri, ni e qa dulame.” ⁴⁹ Onaqa Yesus

a tigelosiqqa tamo ungasari nanngi minjrej, “Tamo di metib ijo areq bem.” Onaqa nanngi na tamo nam qandimyej qaji di metosib minjeb, “Ni are singilat. Ni tigel. Yesus a ni metmegnu.” ⁵⁰ Degsib minjnab qusiqa aqa gara jugo taqal atsiqa urur tigelosiqqa Yesus aqa areq bej. ⁵¹ Bonaqa Yesus na nenemyej, “E ni kiyermqajqa deqa ni e qa lelenjoqnam?” Onaqa minjej, “O Tamo Koba, e olo nam poibim sawa unqajqa deqa e ni qa lelenjoqnam.” ⁵² Onaqa Yesus na minjej, “Ni e qa ino areqalo singilatunum deqa e ni boletmqai. Deqa ino namdamu olo poimimqa ni aiye.” Degsi minjnaqa aqa namdamu poiyoanaqa sawa unsiqa tigelosiq Yesus dauryosiq aiyej.

11

Yesus a donki aqa quraq di awoosiq Jerusalem aiyej

¹ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi koba na walwelosib aisib Jerusalem jojomyosib Betfage qure ti Betani qure ti dia branteb. Qure aiyej di agi Oliv mana utruq di unu. Di brantosib Yesus na aqa angoro aiyej qarinjrsiqa minjrej, ² “Ninggi aisib qure bei jom di unu di brantosib donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosaiognej qaji. Ninggi donki di unsib sil palontosib titosib osi boiy. ³ Ninggi sil palontogqibqa tamo bei na nenemngwas kiyu, ‘Ninggi kiyaga donki aqa sil palontogqub?’ Degsi nenemngimqa ngingi na minjiy, ‘Tamo Koba a wau ti deqa donki qa mergwo.’ Yimqa a na donki qarinyim ijoq bqas.” ⁴⁻⁵ Yesus a nanngi aiyej degsi minjrsiq qarinjrnaqa aisib gam jomq di

donki uneb. Donki di tal meq di tontonab sonaq uneb. Unsib sil palonteqnabqa tamo qudei gamq di tigelesoqneb qaji nanqi na nanqi aiyel nenem-njreb, “Ninqi kiyaaqa donki aqa sil palonteqnub?”⁶ Onaqa nanqi aiyel na anjam Yesus a minjrej qaji di tamo nanqi di minjrnab odnjrnabqa donki di osib Yesus aqa areq osi beb. ⁷ Bosib nanqo aiyel gara jugo piqtosib donki aqa quraq di tunabqa Yesus a segi donki gogetosiq quraq di awoej. ⁸ Awoonaqa donki a walwelosi aiyeqnaqa tamo unqasari gargekoba nanqi belenqosib nanqo segi gara jugo piqtelenqosib gamq di tuelenqoneb. Tamo qudei nanqi nañuq dena nam banga ginjenyosibqa osi bosib di dego gamq di tuelenqoneb. ⁹ Onaqa Yesus a donki quraq di awoosiq walweleqnaqa tamo unqasari namooqneb qaji nanqi ti bunuoqneb qaji nanqi ti tulan lelenqonsibqa maroqneb, “Iga ni qa tulan areboleboleigeqnu. Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulan gegerereimeqnu. ¹⁰ Ni gago moma Devit aqa wau osimqa ni kamba gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bonum. Deqa iga Qotei lan goge di unu qaji aqa ñam soqtoqnqom!” Tamo unqasari nanqi degoqn-sib lelen ti Yesus dauryoqneb.

¹¹ Onaqa Yesus a walwelosi aisiq Jerusalem di brantosiq atra tal koba miligiq gilej. Gilsiq ingi ingi kalil atra tal miligiq di soqnej qaji di koqyoqnej. Osiq bilaqtonaqa a olo atra tal koba uratosiq aqa segi angro 12 nanqi joqsiqa koba na puluosib Betani qureq gileb.

Yesus a qura minjej, “Ni olo bunu geitqasai”

¹² Nebeonaqa Yesus aqa angro nanği ti olo tigelosib Betani qure uratosib aiyeb. Nanği aiy-oqnsibqa gamq di Yesus a mamyej. ¹³ Onaqa a isaq na nam atsiqa qura banğa ti sonaq unsiqa aqa gei unqajqa utruq gilej. Gilsiq unej qura gei bei saiqoji. Geitqa bati sai deqa banğa segi sonab unej. ¹⁴ Unsiqa qura di minjej, “Ni olo bunu geitqasai. Tamo bei a bosim ino gei bei oqasai.” Degsi minjnaqa aqa angro nanği queb.

Yesus na tamo unğasari nanği atra talq dena winjrej

¹⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanği ti walwelosi aisib Jerusalem di branteb. Brantosib Yesus a atra tal koba miligiq gilsiqqa nam atej di tamo unğasari gargekoba nanği inği inği qarinyoqnsibqa dena silali eqnab unjrsiqqa nanği winjrnaq jaraiyeb. Tamo qudei nanği silali piloqneb. Qudei nanği binon qarinyoqnsib dena silali oqneb. Deqa Yesus a nango jar ti jaram ti bilbelyosiqqa nanği dego winjrnaq jaraiyeb. ¹⁶ Osiqa tamo unğasari atra tal miligiq di inği inği osi laqneb qaji nanği dego said-njrsiqqa winjrnaq jaraiyeb. ¹⁷ Nanği kalil jaraiye-qnabqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ijo tal endi tamo unğasari kalil nango pailyqajqa tal.’ Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya ninği na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nango tal bulqo.”

¹⁸ Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti Yesus aqa anjam di qusibqa nanği a qa ulaosib a qalib moiqaqqa gam namoqneb. Di kiyaaqa? Tamo unğasari kalil nanği Yesus aqa anjam quqwajqa tulan arearetnjroqnej deqa.

19 Ariya bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanği koba na olo Jerusalem uratosib gileb.

Qura a laosiq moiyej

20 Nebeonaqa Yesus aqa angro nanği ti olo tigelosib gam dauryosib aiyoqnsib qura di olo uneb utru ti kalil laosiq moiyej. 21 Onaqa Pita a Yesus aqa anjam nami qura minjej qaji deqa olo are qalsiqa Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni unime. Qura ni ya nriñtem qaji agi laosiq moiço.” 22 Onaqa Yesus na aqa angro nanği endegsi minjrej, “Ningi Qotei qa nuñgo areqalo siñgilatıy. 23 E bole merñgwai. Tamo bei a areqalo aiyeltqasai di a mana kobaquja endi minjqas, ‘Ni tigelosim yuwalq aıye.’ Aqa are miligiq di a endegsi are qalqas, ‘Bole, mana di a ijo anjam dauryqas.’ Degsi are qalqas di mana a aqa anjam dauryosim tigelosim yuwalq aiqas. 24 Deqa niñgi quiy. Niñgi inği bei qa Qotei pailyqa osibqa endegsib are qaliy, ‘Inği di Qotei na egwas.’ Degsib are qalsib pailyqab di a na eñgwas. 25 Deqa niñgi Qotei pailyqa osibqa tamo bei qa anjam soqnimqa niñgi na aqa une kobotosib Qotei pailyiy. Yimqa nuñgo Abu lañ qureq di unu qaji a kamba nuñgo une kalil kobotetñgwas. 26 Ariya niñgi tamo di aqa une kobotetqasai di nuñgo Abu lañ qureq di unu qaji a dego nuñgo une kobotetñgwasai.”

Juda nanği na Yesus nenemyeb, “Ni siñgila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

27 Osiqa Yesus a aqa angro nanği koba na walwelosib aisib olo Jerusalem di branteb. Brantosib Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq dia walweleqnaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo

nanği ti Juda gate nanği ti Yesus aqa areq bosib nenemyeb, ²⁸ “Ni iga merge. Ni sinğila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarınmej deqa ni bosim wau endi yeqnum?”

²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ninği nenemngwai. Nenemngitqa ninği e merbibqa e yai na qarınbonaq bosim wau endi yeqnum di ubtosiy mernğwai. ³⁰ Ninği na merbiy. Yai na Jon qarınğonaqa bosıqa tamo unğasari nanği yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo?”

³¹ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib mareb, “Iga Yesus minjğom, ‘Qotei na Jon qarınğej,’ degsi minjğom di a iga mergwas, ‘Kiyaqa ninği Jon aqa anjam quetosai?’ ³² Ariya iga minjğom, ‘Tamo bei na Jon qarınğej,’ degsi minjğom di dego keresai.” Nanği tamo unğasari nanği ulainjsib deqa degsib qaireb. Di kiyaqa? Tamo unğasari nanği maroqneb, “Jon a Qotei aqa med-abu o qaji tamo bole.” ³³ Nanği degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon qarınğej di iga qaliesai.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninği degsib merbonub deqa e dego yai na qarınbonaq bosim wau endi yeqnum di ninği mernğwasai.”

12

Wain wau qa yawo anjam

¹ Yesus na Juda tamo kokba nanği degsi minjrsıqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a tigelosiqa aqa wauq gilej. Gilsıqa wain sil yagelenosiqa jen qosej. Qoso koboonaqa meninğura gogeq di tabir kuru bul gereiyej. Wain sil geitimqa wain gei koroiyosib paraparaiyosib aqa

ya dia bilentqajqa deqa gereiyej. Osiqa wauq di tal atsiqa wau taqato tamo qudei nanjo banq di aqa wau uratetnjrsiqa sawa isaq gilsiq di soqnej. ² Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kanjal tamo bei qarinyonaqa wau taqato tamo nanjoq aisiqa minjrej, 'Wau lanja na e qarinqbo bonum. Deqa ningi wain gei ebibqa e na osi gilqai.' ³ Degsi minjrnaga nanji na a ojsib qalougetosib wiyonab lanja puluosiq gilej. ⁴ Gilnaqa wau lanja na olo kanjal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego ojsib aqa gate paratetosib tulan ugeugeiyeb. ⁵ Onaqa wau lanja na olo kanjal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib moiyyoteb. Olo kanjal tamo gargekoba nanji qarinqnjreqnaqa aiyeqnaq qudei ñumougetoqneb. Qudei moiyyotnjroqneb. ⁶ Onaqa wau lanja a endegsi are qalej, 'Ijo segi angro qujai e na tulan qalaqalaiyeqnum qaji di qarinyit aiqas di nanji a qalqasai. Nanji aqa anjam quietqab.' ⁷ Degsi are qalsiqa aqa segi njiri qarinyonaq aiyej. Aiyeqnaqa wau taqato tamo nanji a unsibqa segi segi qairosib mareb, 'Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi njiri. A na aqa abu aqa inji inji kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiyyotosimqa wau endi iga na oqom.' ⁸ Degsib marsibqa wau lanja aqa njiri ojsib qalnab moinaqa aqa jejamu osib wau qalaq di waiyeb.

⁹ "Deqa ningi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanji di kiyernjrqas? E ningi merngwai. A bosim nanji ñumsim moiyyotnjrqas. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanjo banq di uratetnjrimqa nanji na kamba taqatesqab.

10 “Qotei aqa anjam bei unu. Niŋgi anjam di nami sisiyosai kiyo? Anjam agiende, ‘Tal gereiyo qaji tamo naŋgi na tal ai arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb.

Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu.

Tal ai di tal siŋilatqajqa deqa tigeltej.

11 Tamo Koba a segi na tal ai di tigeltej deqa iga unsim mareqnum,

“Tal ai di tulaŋ bolequja.” ’ ’ ”

12 Onaqa Juda tamo kokba naŋgi yawo anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesus a yawo anjam dena naŋgo jejamuq di une qametnjrej. Naŋgi degsib qalieosib deqa Yesus ojqa mareb. Ariya naŋgi tamo uŋgasari naŋgi ulainjrsib deqa naŋgi Yesus ojqa uratosib jaraiyeb.

“Iga Sisar takis yqom e?”

13-14 Juda tamo kokba naŋgi jaraiyosib Farisi naŋgi ti Herot aqa wau tamo qudei ti naŋgoq aisib minjreb, “Niŋgi Yesus aqaq gilsib anjam bei nene-myibqa a anjam grotim iga qusim ojgom.” Degsib minjrsib naŋgi qariŋnjrnab Yesus aqa areq gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo uŋgasari naŋgi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo ñam ti naŋgi anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji naŋgi anjam bei minjrosaieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil naŋgi minjreqnum. Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?”

¹⁵ Onaqa Yesus a nanjo gisanj anjam di poiyon-aqa minjrej, “Kiyaqa nıngi e anjam bei grotitqa qusib e ojıajqa deqa gisanjbeqıub? Meniı silali bei osi boiy. Osıab e unqai.” ¹⁶ Degsi minjrnaqa nanıi meniı silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, “Meniı silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” Onaqa nanıi na minjeb, “Di Sısar aqa.” ¹⁷ Onaqa a na minjrej, “Deqa Sısar aqa iıngi iıngi a qa olo yiy. Qotei aqa iıngi iıngi a qa olo yiy.” Onaqa nanıi Yesus aqa anjam di qusibqa tulanı prugıgeteb.

Tamo moreıo qaji nanıi olo subq na tigelqab

¹⁸ Onaqa bati deqa Sadyusi tamo qudei nanıi Yesus aqa areq beb. Sadyusi nanıi mareqıub, “Tamo moreıo qaji nanıi olo subq na tigelqasai.” Deqa nanıi bosib Yesus endegsib minjeb, ¹⁹ “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami dal anjam endegsi nenıgıneyej, ‘Tamo bei a moiymıqa aqa ııaunı anıro saiıojıi soqıimıqa aqa was bei na olo unıa qobul di osim aqa was moiıeyej qaji aqa anıro ııambabtetqas.’ Moses a nami dal anjam degsi nenıgıneyej. ²⁰ Deqa ni que. Was 7 nanıi soqıneb. Nanıo was matu a unıa osıqa moiıeyej. A anıro saiıojıi. ²¹ Onaqa aqa was yala na olo unıa qujai di osıqa a dego moiıeyej. A anıro saiıojıi. Onaqa aqa was yala na olo unıa di ej. Osıqa a dego moiıeyej. A anıro saiıojıi. ²² Was 7 kalil nanıi unıa qujai di osıb moreııeb. Nanıi anıro saiıojıi. Nanıi kalil moreııonabqa ariya bunıqına unıa di a dego moiıeyej. ²³ Deqa ni ıga merge. Mondonı subq na tıgelo batıamıqa tamo kalil nanıi subq na tıgelabqa unıa

di a yai aqa ɲaun tɪntɪn sqas? Ni qalie, was 7 kalil nangi uɲa qujai di eb.”

²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di aqa damu ningi poiŋgosai e? Qotei aqa siŋgila dego ningi poiŋgosai e? Od, ningi poiŋgosai. Utru deqa ningi anjam grotonub. Grotosib agi nenembonub. ²⁵ Mondon tamo ungasari nangi subq na tigelosibqa nangi unatqasai. Nangi tamotqasai. Nangi lan angro bul laɲa sqab.

²⁶ “Ningi quiy. Tamo nangi moisib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Moses a nami babtosiq nengrenyej. Di ningi sisiyosai kiyo? Nam mariɲ miligiq di puloŋeqnaqa Qotei a ɲam puloŋq di sosiqa Moses metosiq endegsi minnej, ‘E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ ²⁷ Qotei na Moses degsi minnej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreɲo qaji naŋgo Qotei sai. A tamo ɲambile so qaji naŋgo Qotei. Anjam di ningi tulaɲ grotonub!”

Dal anjam kiye a tulaɲ bolequja?

²⁸ Onaqa dal anjam qalie tamo bei a bosiqqa Yesus a Sadyusi nangi ti anjam na qoteqnaɲ unjrej. Yesus a geregere Sadyusi nangi kamba anjam minjrnaqa qusiqa Yesus nenemyej, “Qotei aqa dal anjam kiye a segi qujai tulaɲ bolequja? Dal anjam kiye a dal anjam kalil buɲnjrejunu?”

²⁹ Onaqa Yesus na minnej, “Dal anjam tulaɲ bolequja agi mermqai. ‘O Israel ningi quiy. Gago Tamo Koba Qotei a segi qujai Tamo Koba. ³⁰ Deqa ni ino Tamo Koba Qotei a tulaɲ qalaqalaiyime. Qalaqalaiyosim ino are miligi ti ino qunuɲ ti ino areqalo ti ino siŋgila ti kalil a yekritime.’ Dal

anjam di a segi qujai tulan bolequja. A na dal anjam kalil bunjrejunu. ³¹ Ariya dal anjam deqaji bei dego mermqai. Dal anjam agiende. ‘Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanqi degsim geregereinjroqnime.’ Dal anjam boledamu aiyel agi e na mermonum. Dal anjam deqaji bei saiqoji.”

³² Onaqa dal anjam qalie tamo dena kamba Yesus minjej, “O Qalie Tamo, ni bole maronum. Qotei a segi qujai. Qotei bei saiqoji. ³³ Iga a tulan qalaqalaiyosim gago are miligi ti gago powo ti gago singila ti kalil a yekritqom di kumbra bolequja. Iga gago segi jejamu gereiyeqnum dego kere gago was nanqi degsim geregereinjroqnqom di dego kumbra bolequja. Dal anjam aiyel di tulan boledamu. Iga ingi ingi Qotei atraiyqom di laña kiñala. Iga ingi bei namyuwo na koitosim Qotei atraiyqom di dego laña kiñala. Ariya iga dal anjam aiyel di dauryqom di tulan bolequja.”

³⁴ Dal anjam qalie tamo di a tulan poiyoñaqa anjam degsi marnaqa Yesus a qusiqa minjej, “Ni anjam tulan boledamu maronum. Deqa sokiñala Qotei na ni taqatmosim ino Mandor Koba sqas.”

Onaqa tamo ungasari nanqi olo anjam bei Yesus nenemyqajqa ulaeb.

Kristus a kiyersim Devit aqa njiri sqas?

³⁵ Onaqa Yesus a atra tal koba miligiq di sosiqa Qotei aqa anjam plaltoqnej. Osiqa tamo ungasari nanqi anjam bei endegsi minjrej, “Dal anjam qalie tamo nanqi kiyaaqa mareqnub, ‘Kristus a Devit aqa njiri’? ³⁶ Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo

Koba.’ Agi Mondor Bole na Devit aqa medabu sinjilatetonaqa a endegsi marej,

‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej,

“Ni ijo ban woq endi awo.

Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil nanği eleyenosiyo ino sorgomq di atitqa ni na nanği taqatnjroqnam.” ’

³⁷ Ningi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa njri sqas?”

Dal anjam qalie tamo nanği kumbra uge uge yoqneb

Tamo ungasari gargekoba nanği sosibqa Yesus aqa anjam quqwajqa tulan arearetnjroqnej.

³⁸ Yesus a anjam bei endegsi plaltosiq minjrej,

“Ningi dal anjam qalie tamo nanği kumbra uge geregere tenemtoqniyo. Nanği koro sawaq di

tamo ungasari nanği na nanği ñam soqtetnjrsib

ban ojetnjrqajqa deqa gara olekokba jugoqnsib laqnub. ³⁹ Nanği Qotei tal miligiq di, goiyo kokbaq

di sosibqa tamo ñam ti nanği awo jaramq di

awooqnaqajqa deqa areboleboleinjreqnu. ⁴⁰ Nanği

unja qobul nanği gisañnjroqnsibqa nanği tal ti inji

inji ti lanja yainjreqnub. Osib tamo ungasari nanği

na unjrsib nanği ñam soqtetnjrqajqa deqa pailyo

olekokba yeqnub. Deqa mondonj Qotei na nanği

awai tulan ugedamu enjrqas.”

Unja qobul aqa silali kiñala soqnej di Qotei yekritej

⁴¹ Osiqa Yesus a atra tal miligiq di sosiqa silali ato qaji kulum jojomq di awoej. Awoosiqa ñam

atej di tamo ungasari nanği boqnsib silali ateqnab

unjqroqnej. Ñoro tamo gargekoba nanqi boqnsib silali tulan kokba atoqneb. ⁴² Onaqa uña qobul bei ñoro tulan saiqoji a dego bosiqqa meniñ silali kiñilala aiyel segi atej. ⁴³ Atnaqa Yesus na unsiqqa aqa anqro nanqi metnjrnaqa aqa areq bonabqqa minjrej, “E bole mernqgai. Uña qobul endi a ñoro tulan saiqoji. Deqa a na ñoro tamo kalil nanqi bunjrsiqqa silali kobaquja atqo. ⁴⁴ Ñoro tamo nanqi silali koba ejunub. Nanqi oto kiñala segi ateqnub. Ariya uña qobul endi a silali tulan sai bole sai. Aqa meniñ silali kiñilala aiyel segi naj agi atekritqo.”

13

Bunuqna jeu tamo nanqi na atra tal niñaqyqab

¹ Osiqa Yesus na aqa anqro nanqi joqsiqa koba na atra tal koba uratosib giloqnsibqqa aqa anqro bei na minjej, “O Qalie Tamo, ni unime. Atra tal endi tulan bolequja. Atra tal walato qaji meniñ di tulan boledamu!” ² Onaqa Yesus na kamba minjej, “Atra tal ni unonum endi bunuqna jeu tamo nanqi na bosib tulan niñaqyosib aqa meniñ kalil paraparainjrsibqqa taqal breinjrqab. Yimqqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segi segiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

³ Osiqa Yesus a Oliv manaq oqsiq atra tal areiyosiq awesonaqa Pita na Jems na Jon na nanqi qalub Yesus aqa areq bosib lumu nenemyeb, ⁴ “Ni iga merge. Bati gembu jeu tamo nanqi bosib atra tal endi niñaqyqab? Niñaqyqa osibqqa kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, ‘Bati di jojomoqo?’”

⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi geregere nam atoqniy. Tamo qudei na ningi gisanjo uge. ⁶ Bunuqna gisanjo tamo gargekoba nanji ijo nam na bosib tamo ungasari nanji minjroqnaqab, ‘E Kristus.’ Degsib tamo ungasari tulanjo gargekoba nanji gisa gisanjroqnaqab.

⁷ “Bunuqna sawa bei bei qaji nanji anjo na qotokobaoqnaqab. Ningi deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqas dijo bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas. ⁸ Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqnaqab. Mandor qudei nanji tigeloqnsibqas mandor qudei nanji qoto itnjroqnaqab. Sawa bei beiq di mimiyo kokba ti mam ti inji saio bati brantelenqas. Kumbra kalil di unjo anjrotqas osiqas mati jaqatinjo kiñala eqnu dego kere.

⁹ “Deqa ningi geregere nam atoqniy. Kumbra kalil di brantosaisoqnimqas Juda nanji na bosib ningi ojelenosib anjam pegiyo talq di ningi tigeltngoqnaqab. Osib nanjo Qotei tal miligiq di ningi kumbainjoqnsib olo ningi joqoqnsib Rom nanjo gate ti nanjo mandor ti nanjo ulatamuq di ningi tigeltngoqnaqab. Yimqas ningi ijo anjam bole palontoqnsib nanji minjroqnaqab. ¹⁰ Sawa sawa kalilq di dego ningi ijo anjam bole ubtosib mare mare laqnaqas tamo ungasari nanji quoqnaqab. Amqas dijo bati brantqas. ¹¹ Nanji na ningi ojoqnsib anjam pegiyo talq di tigeltngoqnaqas ningi endegsib are qalaib, ‘Iga na kamba anjam kiyersi minjroqnaqas?’ Ningi degaib. Bati deqa Qotei na powo enjoqnimqas ningi kamba anjam minjroqnaqab. Ningi segi na anjam minjroqnaqas. Mondor Bole

na nungo medabu singilatetngim ningi anjam marqab. ¹² Bati deqa kumbra uge endeqaji brantqas. Tamo qudei na nango segi was nangi ojoqnsib qaja tamo nango banq di atoqnibqa nangi na nangi ñumoqnib moreñoqncab. Tamo qudei na nango segi angro nangi dego degsib ojoqncab. Angro qudei na nango segi ai abu nangi jeutnjroqnsib ojoqnsib qaja tamo nango banq di atoqnibqa nangi na nangi ñumoqnib moreñoqncab. ¹³ Ningi ijo ñam ejunub deqa tamo kalil nangi ningi qa are tulan ugeinjroqncas. Ariya ningi ijo ñam singila na ojsib gilsib diño bati itqab di Qotei na ningi elenqas.”

Ingi tulan ugedamu brantqas

¹⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Diño batiamqa ingi tulan ugedamu a Qotei aqa getento warum miligiq di tigelesoqnim ningi unqab.” E Mak. Tamo ungasari ijo anjam endi sisiyeqncub qaji nangi gegerere sisiyosib poinjrem. Poinjrim marqab, bole. Osiqa Yesus na aqa angro nangi olo endegsi minjrej, “Ningi ingi ugedamu di unsibqa bati deqa tamo ungasari Judia sawaq di unub qaji nangi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. ¹⁵ Tamo ungasari tal meq di unub qaji nangi jaraiqa oqnsib ingi ingi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nangi jaraiyoqujatebe. ¹⁶ Tamo ungasari wauq di unub qaji nangi jaraiqa oqnsib nango gara jugo oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nangi torei dena jaraiyoqujatebe. ¹⁷ Bati deqa unja guman ti unja angro mom ti nangi jaraiyo bangioqnsib gulbe koba oqab. ¹⁸ Deqa ningi endegsib pailyoqniy, ‘Gulbe di awa bati qa brantaiq.’ ¹⁹ Ningi degsib pailyoqniy. Di kiyaaqa? Bati deqa tamo ungasari nangi gulbe

tulan kobaquja oqab. Gulbe deqaji nami brantosaioqnej. Qotei na mandam atej bati deqa gulbe deqaji brantosai dena bosib bosiq agi bini unum. Bunuqna lanja ambleq di dego brantqasai. Agi bati qujai deqa brantqas. ²⁰ Gulbe di aqa bati Tamo Koba a na truqutqas. A na truqutqasai di tamo ungasari kalil nanqi padalekritqab. Aqa segi tamo ungasari nami giltjnrej qaji nanqi padalaib deqa a na gulbe di aqa bati truqutqas.

²¹ “Bati deqa tamo qudei na merngwab, ‘Ninigi uniy. Kristus a bqo agiende’ o ‘Kristus a bqo agide.’ Degsib merngibqa ninigi nanngo anjam quetnraib. ²² Tamo qudei nanqi bosib gisanosib maroqnqab, ‘E Kristus.’ Qudei nanqi maroqnqab, ‘E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Degsib maroqnsib manwa kokba gargekoba babtoqnqab. Nanngo manwa dena nanqi na tamo ungasari kalil areqalo niñaqyetnjroqnqab. Osib Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltjnrej qaji nanngo areqalo dego niñaqyetnjrqajqa wauoqnqab. ²³ Deqa ninigi geregere nam atsib soqniy. Kumbra kalil di brantosaionaqa e namoqna merngonum.”

Tamo Angro a singila ti rian ti bqas

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Gulbe kalil di nanngo bati koboamqa sen ambruqas. Bai dego suwanqasai. ²⁵ Bongar nanqi lan goge na ululojosib mandamq aiyelenqab. Lan goge dia inqi inqi kalil renqinyelenqab. ²⁶ Bati deqa e Tamo Angro singila ti rian koba ti lanbiq na mandamq aiyognit tamo ungasari nanqi tarosib e nubqab. ²⁷ Yimqa bati deqa e na ijo lan angro nanqi qarijnjritqa nanqi sawa sawa kalil keretosib Qotei aqa segi tamo

unğasari nami giltnjrej qaji nanği lanğ utru utruq na koroinjrğab.”

Ninği qura qa yawo anjam dena poiŋgem

²⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “E na qura qa yawo anjam ninği mernğitqa dena geregere poiŋgem. Qura banğa qalsim olo ñalguyoqnimqa ninği unsib qalieğab, ‘Señ aqa bati jojomqo.’ ²⁹ Dego kere kumbra kalil e ubtosim mernğonum qaji endi brantimqa ninği unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Kristus bqajqa bati jojomqo. A siranmeq di tigelejunu.’ ³⁰ E bole mernğwai. Tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanği kalil moreŋosaisoqnibqa kumbra kalil endi brantqas. ³¹ Lanğ ti mandam ti koboğab. Ariya ijo anjam koboğa keresai.”

Yesus bqajqa bati di tamo bei a qaliesai

³² Osiqa Yesus a olo marej, “Ijo bqajqa bati tamo qujai bei a qaliesai. Lanğ anğro nanği qaliesai. E Qotei aqa Niri e segi dego qaliesai. Ijo Abu a segi qalie.

³³ “Ninği ijo bqajqa bati qaliesai deqa ninği geregere ñam atsib soqniy. ³⁴ Ijo bqajqa bati di tamo bei a sawa isaq gilej dego kere. A gilqa osiqa aqa kanğal tamo nanğo banğ di aqa tal ti inği inği ti uratetnjrsiqa nanği wau segi segi enjrej. Aqa kanğal tamo bei minjej, ‘Ni siranmeq di tigelesosim geregere ñam atoqne.’ ³⁵ Degsi minjej. Dego kere ninği geregere ñam atsib soqniy. Di kiyaya? Tal lanğa a olo bqajqa bati ninği qaliesai. A bilaq kiyo, qolo kiyo, tuwe anjamoqnimqa kiyo, nobqolo kiyo bqas. ³⁶ A boqujatosim ninği ñereŋesoqnib nunğaim deqa ninği geregere ñam atsib soqniy. ³⁷ E anjam mernğonum qaji endi tamo kalil nanği dego

minjreqnum. Ijo anjam agiende, ‘Niŋgi gegerere ŋam atsib soqniy.’ ” Yesus na aqa angro nanŋi degsi minjrej.

14

Juda tamo kokba nanŋi Yesus qalib moiqaŋa gam ŋamoqneŋ

¹ Onaqa Juda nanŋo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa ñam Bem Tiyosai Qaji Uygajqa Bati. Qotei a nami Israel nanŋi Isip sawaq di padalqa laqnaŋa aqaryainjrej. Deqa olo are qalqajqa bati jojomej. Bati aiyel soqnej. Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanŋi ti endegsib nenemoqneŋ, “Iga kiyersim Yesus lumu na ojsim qalsim moiyoŋom?” ² Osib mareb, “Iga yori bati qa Yesus ojqaŋi. Ojŋom di tamo unŋasari nanŋi iga nugsib ŋiriŋosib qoto tigelto uge.”

Unŋa bei a gorenŋ quleq ti osiq Yesus aqa gateq di bilentej

³ Onaqa Yesus a Betani qureq gilsiq tamo bei nami yu na aqa jejamu ugeeleŋej qaji aqa ñam Saimon aqa talq di soqnej. Sosiqa inŋi uyeqnaqa unŋa bei a gorenŋ quleq ti tulaŋ boledamu silali kobaŋa na awaiyej qaji di jaliŋaq jigsiq osi bosiq aqa medabu paratosiq Yesus aqa gateq di bilentej. ⁴ Onaqa tamo qudei tal miligiq di awesoqneŋ qaji nanŋi unŋa di aqa kumbra unsibqa ŋiriŋosib segi segi maroqneŋ, “Unŋa di a kiyaa gorenŋ di laŋa ñanŋuiyo? ⁵ A gorenŋ di osiq tamo qudei enjroŋo qamu meniŋ silali 300 yonub qamu gilsiq tamo inŋi inŋi saiŋoŋi nanŋi jeisi enjroŋo qamu di kere.” Osib nanŋi unŋa di ŋiriŋteb. ⁶ Onaqa Yesus

na kamba minjrej, “Niŋgi kiyaaqa uŋa di gulbe yeqnub? A kumbra bole ebqo. ⁷ Tamo iŋgi iŋgi saiŋoji naŋgi bati gaigai niŋgi ti sqab. Deqa niŋgi na naŋgi aqaryainjrqa are soqnimqa aqaryainjro-qniy. Ariya e bati gaigai niŋgi ti sqasai. ⁸ E moiŋai. Moiŋitqa e subq atqab. Uŋa di a e qa are qalsiqa ijo jejamuq di goren bilentosiq dena ijo jejamu subq atqajqa gereiyetbqo. A na kumbra di e qa yqa kere agi yqo. ⁹ E bole mernŋwai. Bunuqna ijo wau tamo naŋgi sawa sawa kalilq di ijo anjam bole mare mare laqnsibqa uŋa endena kumbra ebqo qaji deqa are qaloqnsib a qa saoqnqab.”

Judas a Yesus osim atra tamo kokba naŋgo baŋq di atqas

¹⁰ Onaqa Judas Iskariot a tigelosiqa atra tamo kokba naŋgoq gilej. Judas a Yesus aqa anŋro 12 naŋgi deqaji bei. A naŋgoq gilsiq minjrej, “E Yesus osiy nuŋgo baŋq di atqai.” ¹¹ Degsi minjrnaqa naŋgi qusib tulaŋ areboleboleinjrnaqa minjeb, “Ni Yesus osim gago baŋq di atimqa iga ni silali emqom.” Degsib minjnabqa a gilsiq a Yesus osim naŋgo baŋq di atqajqa gam ŋamoqnej.

Yesus aqa anŋro naŋgi ti yori bati aqa iŋgi uyeb

¹² Ariya Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantej. Qotei a nami Israel naŋgi endegsi minjrej, “Niŋgi kaja du du naŋgi ñumelenosib siranmeq di leŋ liyibqa e na unsiy niŋgi uratŋwai. E niŋgi padaltŋwasai.” Qotei a nami Israel naŋgi degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Juda naŋgi mareb, “Iga kaja du du naŋgi ñumelenosim Qotei atraiyqom.” Onaqa bati

deqa Yesus aqa angro nanġi na endegsib nene-myeb, “Ni iga merge. Iga aisim tal qabia yori bati aqa inġi inġi gereiyetmonamqa ni inġi uyyqam?”
¹³ Onaqa Yesus na aqa angro aiyel qarinnjrsiqa minjrej, “Niġi aiyel aisib qure ambleq di tamo bei ya nobu qoboiyosim giloqnim gamq di itosib dauryiy. ¹⁴ Niġi a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lanja endegsib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, “E ijo angro nanġi koba na awoosim yori bati aqa inġi uyqajqa warum a qabi unu?”’ ¹⁵ Niġi degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di niġi os-orngwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti atelenjeb unu. Niġi aiyel aisib warum dia gago inġi inġi gereiyelenjoiy.” ¹⁶ Onaqa nanġi aiyel qure miligiq aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa inġi inġi kalil warum dia gereiyelenjeb.

¹⁷⁻¹⁸ Onaqa bilaqtonaqa Yesus aqa angro 12 nanġi ti koba na aisib tal gogetosib awoosib inġi uyoqnsibqa Yesus a nanġi endegsi minjrej, “E bole merngwai. Niġi ijo angro 12. Nunġo ambleq dena angro bei a tigelosim e osim tamo qudei nanġo banq di atqas. Angro di agi iga koba na inġi uyeqnum.” ¹⁹ Degsi minjrnaq qusibqa are tulanġ gulbekobainjrnaqa segi segi Yesus nenemy-oqneb, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo maronum?”
²⁰ Onaqa minjrej, “Angro aqo ombla endego tabir qujaiq di bem quiq di tuqteqnum qaji a na e osim tamo qudei nanġo banq di atqas. A dego ijo angro 12 niġi deqaji bei. ²¹ Niġi quiy. E Tamo Angro moiqai. Nami Qotei aqa anjam e qa degsib

nenngrenyeb. Deqa unğum. E anjam di dauryosiy moiqai. Ariya anğro e osim tamo qudei nanğo banq di atqas qaji a tulan padalougetqas. A nami nambabosai qamu di kere.”

Yesus na aqa anğro nanği bem ti wain ti anainjrej

²² Osiqa Yesus aqa anğro nanği koba na inğı uyoqnsibqa Yesus a Qotei pailyosiqa bem bei osiq ginğeniyosiqa nanği enjrsiqa endegsi minjrej, “Endi ijo jejamu. Osib uyyi.” ²³ Osiqa wain osiqa gambanq di bilentosiq a Qotei pailyosiqa aqa anğro nanği enjrnaqa nanği kalil osib uyeb. ²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Wain gambanq endi ijo len. Tamo unğasari gargekoba nanğo une kobotetnrqajqa deqa ijo len aiqas. Aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyej qaji di sinğilatqas. ²⁵ E bole mernğwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondon diño batiamqa Qotei a nunğo Mandor Koba soqnimqa e olo wain bunuj uyqai.”

²⁶ Yesus na aqa anğro nanği degsi minjrsiqa nanği koba na louosib koboonaqa qure uratosib Oliv manaq oqeb.

Yesus na aqa anğro nanği minjrej, “Niñgi kalil e uratbosib jaraiqab”

²⁷ Yesus aqa anğro nanği ti manaq oqoqnsibqa Yesus na minjrej, “Niñgi kalil ijo ñam ulontosib e uratbosib jaraiqab. Nunğo kumbra deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘E na kaja nanğo mandor qalitqa kaja nanği segi segi jaraiqab.’ Qotei aqa anjam nami degsib nenngrenyeb. ²⁸ Ariya bati qalub koboamqa e olo subq na tigelosiy niñgi qa namoosiy Galili sawaq gilitqa niñgi bunuqna e daurbosib dia e

itbqab.” ²⁹ Onaqa Pita na minjej, “Aᅅgro kalil naᅅgi ino ñam ulontosib jaraiqab e segi ino ñam ulontqasai.” ³⁰ Onaqa Yesus na kamba Pita minjej, “E bole mermqai. Qolo qujai endeqa ni ijo ñam ulitqam. Tuwe anjamoaiyeltosaisoqnimqa ni gisaᅅqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’” ³¹ Onaqa Pita a tulaᅅ saidosiq minjej, “Sai. E ni ombla moiqa marimqa, uᅅgum, e ino ñam ulitqasai bole sai.” Onaqa Yesus aqa aᅅgro kalil naᅅgi anjam qujai di minjoqneb.

Yesus a Getsemani naᅅu aguq di aqa Abu pailyej

³² Yesus aqa aᅅgro naᅅgi koba na walwelosib naᅅu agu beiq di branteb. Naᅅu agu di aqa ñam Getsemani. Di brantosib Yesus na aqa aᅅgro naᅅgi minjrej, “Niᅅgi endi awesoqniy. E kiᅅala sasalosiy ijo Abu pailyosiy bqai.” ³³ Degsi minjrsiqa aqa aᅅgro qalub agi Pita na Jems na Jon na naᅅgi segi joqsiqa pailyqajqa sasalej. Sasalosiq pailyoqnsiq a are tulaᅅ gulbekobaiyej. ³⁴ Osiqa aqa aᅅgro qalub naᅅgi di minjrej, “E are tulaᅅ gulbekobaibqo. Gulbe dena e moiyepratonum. Deqa niᅅgi e ombla endi sosimqa ᅅam atoqniy.” ³⁵⁻³⁶ Degsi minjrsiqa olo kiᅅala sasalosiq mandamq di ᅅam quosiq endegsi pailyej, “O Aba. (Di Hibru anjam. Aqa damu, “O Abu.”) Gam bei soqnimqa ni na marimqa gulbe aqa bati bqo endi e buᅅbosim gilem. Ni kumbra kalil yqa kere. Deqa ni marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Uᅅgum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

³⁷ Yesus a degsi Qotei pailyosiq olo tigelosiq aqa aᅅgro naᅅgo areq aisiq ᅅam atej di naᅅgi

are gulbe na nerenesonab unjrej. Deqa Yesus na Pita minjej, “O Saimon, ni njeiejunum e? Ni njam sokiñalayqa keresai e? ³⁸ Ningi nrenjaib. Ningi njam sosib pailyoqniy. Yim gulbe bei nungoq bqas di gulbe dena ningi uneq waingwasai. Bole, nungo are miligiq di ningi e daurbqajqa are unu. Ariya ningi segi gulbe di oqajqa singila saiqoji.”

³⁹⁻⁴⁰ Osiqa Yesus a olo puluosi sasalosiq a nami pailyej qaji degsi olo pailyosiq bosiq aqa angro qalub nanqi urnamnjrnaqa nrenesonab unjrej. Unjrnaqa nanqi Yesus anjam bei minjqqa keresaiinjrej.

⁴¹ Olo gilsiq Qotei pailyosiq bosiq aqa angro nanqi itnjrsiq minjrej, “Ningi aqaratosib geregere nrennejunub e? Unqum. Bati koboqo. Ningi uniy. E Tamo Angro osib une tamo nanqo banq di atqajqa bati bqo. ⁴² Ningi tigelab gilqom. Tamo e osim une tamo nanqo banq di atqajqa agi brantqo.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanqo banq di atej

⁴³ Onaqa Yesus aqa angro 12 nanqi deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanqi sebru ti torom ti elenonab joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Juda gate nanqi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti atra tamo kokba ti nanqi na nanqi qarijnjrnab Yesus ojqa beb. ⁴⁴ Judas a nami nanqi ti qairosib anjam gereiyosib a na endegsi minjrej, “E na tamo kundoqyqai agide. A ojsib geregere taqatosib osib giliy.”

⁴⁵ Onaqa Judas a Yesus aqa areq bosiq minjej, “O Tamo Koba.” Degsi minjsiq kundoqyej.

⁴⁶ Kundoqyonaqa tamo nanqi brantosib ban waiyosib Yesus ojob.

⁴⁷ Onaqa Yesus aqa angro bei jojom di tigelesoqnej qaji a na aqa sebru osiqa atra tamo gate aqa kangal tamo gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiqa dabkala segi gentetej. ⁴⁸ Onaqa Yesus na tamo nanği di minjrej, “E lej ojo tamo unum deqa kiyo ninği sebru ti torom ti eleᅇosib e ojqa bonub e? ⁴⁹ E bati gaigai atra tal miligiq di ninği koba na sosimqa Qotei aqa anjam plaltoqnem. Bati deqa ninği yala baᅇ waiyosib e oJosai. Ninği kumbra degyeb deqa Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di aqa damu brantej.” ⁵⁰ Yesus a nanği degsi minjrnaqa aqa angro kalil nanği a uratosib jaraiyeb.

Angro wala bei a yosi ulaᅇej

⁵¹ Bati deqa angro wala bei a ᅇeio gara segi na kabuosiq Yesus dauryej. Onaqa tamo nanği na angro di oJeb. ⁵² Ojnabqa a ᅇeio gara segi nango baᅇ di uratosiqa yosi ulaᅇej.

Juda tamo kokba nanği Yesus aqa jejamuq di une qametqa marsib koroeb

⁵³ Onaqa tamo nanği na Yesus osib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Dia atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti kalil koroesoqneb. Koroesonabqa tamo nanği na Yesus osi gilsib nango ulatamuq di tigelteb. ⁵⁴ Nanği Yesus osi gileq nabqa Pita a kiᅇala isa isaq na Yesus dauryosiq uli uliosiq gilsiq torei atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiq nanği Yesus kiyeryib unqajqa deqa are qalsiq qaja tamo qudei nanği tal meq di ᅇam tuᅇguyosib awesonabqa bosiq nanği koba na ᅇam yoroqneb.

⁵⁵ Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti kalil koroesosibqa nanği Yesus aqa jejamuq di une qametqa are qalsib anjam namoqneb. Di kiyafa? Anjam dena nanği Yesus qalib moiqajqa deqa. Anjam namonab namonab ugeinjrej. ⁵⁶ Deqa nanği tamo gargekoba metnjreqnab boqnsib gisan anjam Yesus aqa jejamuq di qamelenjoqneb. Nanği anjam laña laña maroqneb. Nango anjam di qujaiosai. ⁵⁷ Onaqa nango ambleq dena tamo qudei nanği tigelosib Yesus aqa jejamu laña gisanjosib mareb, ⁵⁸ “Tamo endi a endegsi marnaq iga quem, ‘E atra tal koba endi tamo na gereiyo qaji di kongrontosiyqa bati qalub qa olo atra tal bei tamo na gereiyosai qaji di tigeltqai.’ ” ⁵⁹ Ariya nango anjam di dego qujaiosai. Nanği anjam laña laña maroqneb.

⁶⁰ Onaqa atra tamo gate a nango anjam di qusiqa a tigelosiqqa Yesus aqa areq bosiq nene-myej, “Tamo nanği endi une gargekoba ino jejamuq di qameqñub. Di ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁶¹ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai.

Deqa atra tamo gate na olo nenemyej, “Ni Kristus e? Ni Qotei Goge Koba aqa Niri e? Ni e merbe.” ⁶² Onaqa Yesus na minjej, “Od. Agi e segi. Ni que. E Tamo Angro. Bunuqna e lañ qureq oqsiy Qotei singila koba ti unu qaji aqa ban woq di awesosiy olo lañbiq na boqñit ninği e nubqab.” ⁶³ Onaqa atra tamo gate a Yesus aqa anjam di qusiqa a tulan minjin oqetonaqa aqa segi gara jugo bumbranjosiqqa marej, “Aqa une agi a segi na babtqo iga quonum. Deqa iga kiyafa tamo

bei olo metonam bosim aqa une marqas? ⁶⁴ Aqa misilin anjam ninği quonub. Deqa ninği kiyersib marqab?” Onaqa nanği kalil mareb, “A bole une ti. Deqa qalib moyem.”

⁶⁵ Nanği kalil degsib marnabqa nanço ambleq dena tamo qudei nanği tigelosib Yesus miselyoqneb. Osib aqa namdamu gara na qosetosib ban na qaloqnsib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?” Onaqa qaja tamo qudei nanği Yesus aqa areq boqnsib a ula ponjoqneb.

Pita a gisañoqalubtosiq marej, “E Yesus qaliesai”

⁶⁶⁻⁶⁷ Ariya Pita a tal meq di awesosiq nam yoreqnaqa atra tamo gate aqa kanğal uña bei a bosiqqa Pita unsiq koqyosiq minjej, “Ni dego Yesus Nasaret qaji aqa anğro bei. Ni nami a dauryosim laqnem.” ⁶⁸ Onaqa Pita a tulan saidosiq minjej, “Ni anjam merbonum di e qaliesai.” Degsi minjsiq tigelosiq tal qala beiq gilsiq di soqnej. ⁶⁹ Sonaqqa kanğal uña dena olo Pita unsiqqa tamo nanği jom di tigelesoqneb qaji nanği minjrej, “Tamo di a dego Yesus aqa anğro bei.” ⁷⁰ Onaqa Pita a olo tulan saidej.

Olo kiñala soboleiyonaq tamo qudei Pita aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği Pita koqyosib minjeb, “Ni Galili qaji tamo. Deqa iga qalieonum, ni Yesus aqa anğro bei.” ⁷¹ Onaqa Pita a olo tulan singila na saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum. E gisañot Qotei na e lubem.” ⁷² A degsi marnaqa tuwe anjamej. Tuwe anjamonaaqa Pita a qusiqqa anjam nami Yesus na minjej qaji, “Tuwe anjamoaiyeltosaisoqnimqa ni

gisañoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’ ” anjam deqa olo are qalsiqa poiyoñaqa tulañ aka-mugetej.

15

Juda tamo kokba nañgi Yesus osib Pailat aqa bañq di ateb

¹ Onaqa nobqolo malu qameqnaq atra tamo kokba ti Juda gate nañgi ti dal anjam qalie tamo nañgi ti kalil koroesosibqa Yesus qalib moiqajqa anjam keretoqneb. Anjam kereonaq nañgi Yesus aqa bañq tontetosib osi gilsib Rom nañgo gate Pailat aqa bañq di ateb. ² Onaqa Pailat na Yesus nenemyej, “Ni Juda nañgo Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minnej, “Od. Anjam ni maronum di kere.” ³ Onaqa atra tamo kokba nañgi Yesus aqa anjam di qusib minjin oqetnjrnaqa aqa jejamuq di une gargekoba qametoqneb. ⁴ Deqa Pailat na olo Yesus minnej, “Nañgi une gargekoba ino jejamuq di qameleneqnub. Ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁵ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai. Deqa Pailat a tulañ prugugetej.

Pailat a marej, “Niñgi Yesus a ñamburbasq di qamiy”

⁶ Pailat aqa kumbra agiende. Wausau gaigai yori bati koba brantoqnimqa Juda tamo ungasari nañgi tamo qujai aqa ñam maroqñibqa Pailat na tamo di tonto talq dena uratoqnsim enjroqñas. ⁷ Bati deqa tamo bei aqa ñam Barabas a tonto talq di soqnej. A nami tamo qudei joqsiqa Rom nañgi ti qotsib tamo qudei ñumnab moreñeb. Deqa a ojsib tonto talq di waiyeb. ⁸ Waiyonab sonaqa

tamo unğasari kalil nanği Pailat aqa areq gilsibqa a nanço yori bati qa kumbra gaigai yoqnej qaji di olo yqajqa minjeb. ⁹ Minjnabqa a na nenemnjrej, “E Juda nanço Mandor Koba uratosiy enğwai e? Niği na merbiy.” ¹⁰ Pailat a nanği degsi nenemnjrej? Di kiyaca? A qalieej, atra tamo kokba nanği Yesus qa ugeosib deqa a ojsib Pailat aqa banq di ateb. ¹¹ Onaca atra tamo kokba nanği na tamo unğasari kalil nanço areqalo tigeltetnjreb. Tamo unğasari nanği Pailat minjibqa a na Barabas uratosim enjrsimqa olo Yesus qalim moiqajqa deqa nanço areqalo tigeltetnjreb. ¹² Onaca Pailat na olo minjrej, “E niği Barabas enğwajqa merbonub deqa e Yesus kiyeryqai? Agi niği a qa mareqñub, ‘A Juda nanço Mandor Koba.’” ¹³ Onaca nanği kalil murqumyosib minjeb, “Ni a namburbasq di qame.” ¹⁴ Onaca minjrej, “Kiyaca Yesus qalit moiqas? A une kiye yqo deqa a namburbasq di qamqai?” Degsi minjrnaqa nanği olo tulañ murqumyoqn-sib wainyoqnsib minjoqñeb, “Ni a namburbasq di qame.” ¹⁵ Onaca Pailat a nanço are latetnjrqa osiqa nanço anjam di dauryosiqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanği enjrej. Enjrsiqa olo Yesus osiq qaja tamo nanço banq di atsiqa minjrej, “Niği Yesus bu toqoñ na kumbainyiy.” Degsi minjrnaqa nanği na Yesus osib kumbainyeb. Kumbainyosib koboonaqa Pailat na olo minjrej, “Niği Yesus namburbasq di qamqajqa osib giliy.”

Qaja tamo nanği Yesus misilinyoqñeb

¹⁶⁻¹⁷ Pailat na qaja tamo nanği degsi minjrnaqa nanği Yesus banq ojsib Rom nanço tal kobaqujaq

osi gileb. Osi gilsib qaja tamo kalil nanġi met-njrnab bosib tal dia koroeb. Koroosib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanġi gaigai jigeqñub deqaji bei osib Yesus jigeteb. Osib sil luwit osib lulumosib sil dena mandor nanġo gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib siñgila na teqiyeb. ¹⁸ Osib gisañ na Yesus biñjiyoqñsib minjoqñeb, “O Juda nanġo Mandor Koba, kaiye!” ¹⁹ Degsib Yesus minjoqñsib bu toqoñ na aqa gateq di qaloqñsib miselyoqñsib aqa areq di siñga pulutoqñeb. ²⁰ Nanġi degsib Yesus misiliñyosib koboonaqa gara lent di piqtetosib aqa segi gara olo jigetosib aqa qawarq di aqa segi ñamburbas atetosib a bañ ojsib gaintqa sawaq osi gileb.

Nanġi Yesus osib ñamburbasq di qameb

²¹ Nanġi Yesus osi giloqñsibqa gamq di tamo bei walwelosiq Jerusalem aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena ñamburbas yaiyosib tamo di yonabqa a kamba qoboiyosiqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji. A Aleksander Rufus wo nanġo abu.

²² Nanġi Yesus osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Golgota di branteb. Ñam di aqa damu, “Tamo gate tanu.” ²³ Di brantosib qaja tamo nanġi na wain ti kial aqa ya isa koba de ti bulyosib Yesus anaiyonab uyo oneiyonaq ugeiyonaq uratej. ²⁴ Onaqa qaja tamo nanġi na Yesus osib ñamburbasq di qameb. Qamsib Yesus aqa gara elenqa marsib gulteleneb. Osib meniñ silali alañeb. Tamo yai aqa meniñ na buñjrqas di a na gara

oqas. Degsib marsib meniņ silali alanosib gara eleņeb.

²⁵ Sen bati 9 onaqa nobqolo naņgi Yesus ηamburbasq di qameb. ²⁶ Qamsib ηamburbas mutu gogeq di anjam endegsib nengrenyeb, “Tamo endi a Juda naņgo Mandor Koba.” Yesus a nami maroqnej, “E Juda naņgo Mandor Koba.” Yesus aqa une deqa osib anjam di nengrenyeb. ²⁷ Bati deqa bajin tamo aiyel dego ηamburbasq di gaintnrsib ñumeb. Bei Yesus aqa baņ woq di qameb. Bei Yesus aqa baņ qonaņq di qameb. ²⁸ Kumbra dena Qotei aqa anjam bei nengrenq di so qaji di aqa damu brantej. Agi endegsib nengrenyeb, “Tamo uņgasari naņgi marqab, ‘Kristus a dego une tamo.’”

²⁹ Yesus a ηamburbas goge di sonaqa tamo uņgasari naņgi aqa ulatamuq dena walwelosib gile beoqnsib a misilinjoqnsib gate gainjoqnsib minjoqneb, “Ni nami marem, ‘E atra tal koba koņgrontosiyqa bati qalub qa olo tigeltqai.’ Ni nami degsi marem. ³⁰ Ino anjam di boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim ηamburbas uratosim mandamq aiye.” ³¹ Atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo naņgi ti dego Yesus degsib misilinjoqneb. Osib segi segi maroqneb, “A na tamo uņgasari gargekoba naņgi aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. ³² A maroqnej, ‘E segi Kristus. E Israel naņgo Mandor Koba.’ Aqa anjam di boleamqa a ηamburbas uratosim mandamq aiyimqa iga unsim marqom, ‘Bole.’” Onaqa bajin tamo aiyel Yesus ombla gaintnjreb qaji naņgi dego Yesus degsib misilin anjam minjoqneb.

Yesus a moiyej

³³ Qanam jige senj bati 12 onaqa sawa kalil tulan ambruosi sonaq gilsiq senj bati 3 onaq bilaqtej. ³⁴ Onaqa Yesus a tulan lelenosiq marej, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “O ijo Qotei. O ijo Qotei. Ni kiyaca e qoreibonum?” ³⁵ Onaqa tamo qudei Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji nanji aqa anjam di qusib mareb, “Ningi quiy. A Elaija meteqnu.” ³⁶ Degrab marnabqa tamo bei a urur ti gilsiq gara ñengi bei osiq wain isa kobaq di tuqtosiq soruq di qosisiqa osi bosiq Yesus anaiyqajqa soqtosiq aqa med-abuq di atej. Osiqa marej, “Iga mati tariñosim koqyesqom. Elaija a bosim Yesus ñamburbasq dena osim mandamq atqas kiyo?” ³⁷ Onaqa Yesus a olo tulan lelenosiq mondor titosiq aqa ñambile uratosiq moiyej.

³⁸ Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na branosiq aisiq poaiyelej. ³⁹ Yesus a degsi mondor titosiq moiyej deqa qaja tamo nanjo gate Yesus aqa areq di tigelesoqnej qaji a unsiqa marej, “Bole. Tamo endi a Qotei aqa Niri.”

⁴⁰ Unqasari qudei nanji isaq di tigelesosib Yesus koqyoqneb. Bei Maria Makdala qure qaji. Maria bei agi Jems yala Joses wo nanjo ai. Unq bei Salome. ⁴¹ Yesus a nami Galili sawaq di sonaqa unqasari nanji dena a dauryosib laqn-sib kangalyoqneb. Bunuqna Yesus a Galili sawa uratosiq a na nanji qalub unqasari qudei ti jiqsiqa koba na Jerusalem beleneb.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁴² Juda nanĝo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa inĝi inĝi kalil gereiyosib atnab soqnej. ⁴³ Onaqa bilaqtonaqa tamo bei aqa ñam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqa Pailat nenemyqa gilej. Josep a Juda nanĝo gate bei. A Arimatea qure qaji. Aqa kumbra tulan boledamu. Deqa tamo unĝasari kalil nanĝi a qa maroqneb, “A tamo bolequja.” A endegsi are qaloqnej, “Bunuqna Qotei a bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas.” A degsi are qaloqnsiq Qotei qa tarinŋoqnsiq soqnej. A Pailat aqa talq gilsiq aqa areq di tigelej. A ulaosai. Osiqa Pailat nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” ⁴⁴ Onaqa Pailat a tulan prugugetosiq marej, “Yesus a urur moiĝo e?” Osiqa qaja tamo nanĝo gate a metonaq bonaq nenemyej, “Yesus a bole moiĝo e?” ⁴⁵ Onaqa minnej, “Od, a moiĝo.” Onaqa Pailat a anjam di qusiqa Josep odyosiq minnej, “Di kere. Ni Yesus aqa jejamu am. Osim subq ate.” ⁴⁶ Onaqa Josep a gilsiq gara qat awaiyosiq Yesus aqa jejamu ñamburbasq dena osiq gara qat na dalaosiq osi gilej. Osi gilsiq sub bei nami meniñ miligiq di gereiyeb qaji dia atsiqa meniñ kobaquja belbeltosiq dena sub me getentej. ⁴⁷ Josep na Yesus subq ateqnaqa Maria Makdala qure qaji wo Maria bei agi Joses aqa ai wo bosib koqyesoqneb.

16

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Onaqa yori bati koboonaqa Salome na Maria Makdala qure qaji na Jems aqa ai Maria na

nangi qalub nam so aqa ya quleq tulan boledamu awaiyeb. Nam so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa awaiyeb. ²⁻³ Osib nobqolo ambru nangi tigelosib Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa subq giloqnsib gamq di segi segi maroqneb, “Yai na meniñ kobaquja sub me getentejunu qaji di beltosim taqal atetgwas?” ⁴ Degsib maroqnsib gilsib nam ateb di meniñ kobaquja waqosiq taqal di sonaq uneb. Meniñ di tulan kobaquja. ⁵ Onaqa nangi sub miligiq aisib angro wala bei ban woq di awesonaq unsib ulaugeteb. Angro wala di aqa gara tulan qat.

⁶ Onaqa angro wala na minjrej, “Niñgi ulaaib. E qalie, niñgi Nasaret tamo Yesus namburbasq di qameb qaji a qa nameqnub. A endi sosai. A subq na tigelqo. Niñgi bosib sub miligi uniy. A ñeioteb qaji lume agi unu. ⁷ Niñgi unsibqa olo puluosib aisib Yesus aqa angro qudei nangi Pita ombla endegsib minjriy, ‘Yesus a subq na tigelqo. Tigelosiq niñgi qa namoosiq Galili sawaq gilqo. Agi a nami niñgi endegsi merngej, “E niñgi qa namoosiy Galili sawaq gilqai.” Deqa niñgi dego Galili sawaq gilsib dia a itqab.’ ”

⁸ Onaqa nangi qalub tulan ulaugetosib are ton-tonjrnacaq sub uratosib olo puluosib aiyeb. Aiyoqnsibqa gamq di tamo ungasari nangi turoqnsib anjam bei minjrosaiioqneb. Nangi laña aiy-oqneb. Di kiyacaq? Nangi tulan ulaugeteb deqa.

Maria Makdala qure qaji a Yesus unej

⁹ Yori bati koboonaqa nobqolo ambru Yesus a subq na tigelosiqa mati Maria Makdala qure qaji aqaq di brantonaq unej. Maria agi nami

Yesus na mondor uge 7 nanġi aqaq dena winjretej qaji. ¹⁰⁻¹¹ A Yesus unsiqa olo puluosi gilsiq Yesus aqa anġro qudei nami Yesus dauryosib laqneb qaji nanġi are ugeinjrnaga akameq nabqa itnjrsiqa minjrej, “E Yesus unonum. A ħambile unu.” Onaqa nanġi Maria aqa anjam di qunab ugeinjrej. Nanġi aqa anjam deqa poinjrosai.

Yesus aqa anġro aiyel nanġi gamq di Yesus uneb

¹² Olo bati bei Yesus aqa anġro aiyel nanġi nañu gam bei dauryosib gileq nabqa Yesus aqa jejamu bulyosiqa nanġoq di brantonaq uneb. ¹³ Unsibqa nanġi olo puluosib aisib Yesus aqa anġro qudei nanġi minjreb, “Yesus a gagoq di brantqoqa iga unonum.” Degsib minjrnabqa nanġi dego qunab ugeinjrej. Nanġi anjam deqa poinjrosai.

Yesus na aqa anġro nanġi wau enjrej

¹⁴ Olo bati bei Yesus aqa anġro 11 nanġi tal miligiq di awoosib inġi uyeq nabqa Yesus a nanġoq di brantej. A nami subq na tigelonaqa tamo qudei na unsib nanġi sainjrnab qunab ugeinjrej. Nanġo are getenġjresoqnej. Deqa Yesus a segi nanġoq di brantosiqa nanġi ħirinġnjrej. ¹⁵ Osiqa minjrej, “Ninġi tigelosib sawa sawa kalil keretoqnsib tamo unġasari kalil nanġi ijo anjam bole minjre minjre laqniy. ¹⁶ Tamo unġasari nanġi e qa nanġo areqalo sinġilatosis yanso oqab di Qotei na nanġi elenqas. Ariya tamo unġasari nanġi e qa nanġo areqalo sinġilatqasai di Qotei na nanġi elenqasai. A na nanġo une qa peginjrsim awai uge enjrqas. ¹⁷ Tamo unġasari e qa nanġo areqalo sinġilatqab qaji nanġi mañwa gargekoba endeqaji babtoqnqab. Nanġi ijo ñam na mondor uge uge winjroqnqab. Qotei

na nanngo men bulyetnjroqnimqa nanngi qure utru bei bei nanngo anjam bunuj maroqnqab. ¹⁸ Nanngi ban waiyosib amal uge ojoqnqab. Nanngi ya isa koba qaja ti di uyoqnb dena morenqasai. Nanngi ma tamo nanngo gateq di ban atoqnb nanngi olo boleqnqab.”

Yesus a lan qureq oqej

¹⁹ Tamo Koba Yesus na aqa angro nanngi degsi minjrnaqa Qotei a Yesus lan qureq osi oqsiqa aqa ban woq di awotej. ²⁰ Onaqa aqa angro nanngi jaraiyosib sawa sawa kalil keretoqnsib Qotei aqa anjam palontoqneb. Palonteqnabqa Tamo Koba a nanngi koba na wauoqnsiqa manwa gargekoba babtoqnsiqa dena nanngo anjam singilatoqnej.

lxxxv

Yesus Aqa Anjam Bole 2014
The New Testament in the Anjam language of Papua
New Guinea, 2014 revision
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini,
2014

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585